

Τρίτο μέρος

**Συμμετέχουμε στην πολιτική:
συμμετοχή μέσω επικοινωνίας**

Ενότητα 8: Ελευθερία

Δημόσια αντιπαράθεση

Γιατί η ελευθερία (του λόγου) δεν λειτουργεί χωρίς αυστηρούς κανόνες;

Ενότητα 9: Τα μέσα επικοινωνίας

Συμμετοχή στη δημοκρατία μέσα από τα μέσα επικοινωνίας

**Οι παραγωγοί και οι χρήστες των μέσων επικοινωνίας ως φύλακες
και σχεδιαστές της ατζέντας**

ΕΝΟΤΗΤΑ 8 ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ Για το λύκειο

**Δημόσια αντιπαράθεση
Γιατί η ελευθερία (του λόγου)
δεν λειτουργεί χωρίς αυστηρούς κανόνες;**

8.1 Ζητήματα που μας ενδιαφέρουν

Οι μαθητές λαμβάνουν μέρος στο σχεδιασμό της ατζέντας

8.2 Προετοιμασία της αντιπαράθεσης

Βασικές δηλώσεις και στρατηγικές

8.3 Αντιπαράθεση – απόφαση - αναφορά

Δημόσια αντιπαράθεση και λήψη αποφάσεων

8.4 Μια αντιπαράθεση – διαφορετικές προοπτικές

Οι μαθητές συζητούν για την αντιπαράθεση

Ενότητα 8

Ελευθερία

Δημόσια αντιπαράθεση

Γιατί η ελευθερία (του λόγου)

δεν λειτουργεί χωρίς αυστηρούς κανόνες;

Εισαγωγή για εκπαιδευτικούς

Γιατί η ελευθερία (λόγου) δεν λειτουργεί χωρίς αυστηρούς κανόνες;

Ορισμένοι αναγνώστες μπορεί να παραξενευτούν με αυτό το ερώτημα. Στο κάτω-κάτω, ελευθερία σημαίνει να μπορούμε να κάνουμε αυτό που θέλουμε. Η δημοκρατία είναι σύστημα για ανοικτές, ελεύθερες κοινωνίες. Οι αυστηροί κανόνες παραπέμπουν σε πολύ διαφορετικά, αυταρχικά καθεστώτα. Τι κρύβει, λοιπόν, το αρχικό ερώτημα; Με λίγα λόγια, η ελευθερία και η ισότητα είναι δίδυμες αδελφές. Απολαμβάνουμε το δικαίωμα στην ελευθερία, αλλά είναι απαραίτητο να έχουμε όλοι ίσες ευκαιρίες να το απολαμβάνουμε. Εδώ υπεισέρχονται οι κανόνες. Σ' αυτή την ενότητα, οι μαθητές θα δοκιμάσουν τη σημασία αυτής της αρχής στη συμμετοχή στη δημοκρατία.

Λόγοι για τους οποίους αυτή η ενότητα εστιάζει στη δημόσια αντιπαράθεση (debate)

Οι πολίτες που συμμετέχουν στη δημοκρατία θα λάβουν μέρος σε συζητήσεις και αντιπαραθέσεις, μέσα από τις οποίες θα ασκήσουν το ανθρωπινό δικαίωμα της ελευθερίας σκέψης και έκφρασης. Η δημόσια αντιπαράθεση είναι δεξιότητα που μαθαίνεται, οπότε είναι απαραίτητη η εκπαίδευση των μαθητών σε αυτή στο σχολείο. Σ' αυτή την ενότητα έχουν ιδιαίτερη σημασία η ελευθερία λόγου και έκφρασης, που θα χρησιμοποιηθούν για να ασκηθούν οι μαθητές στους τρόπους που πρέπει να γίνεται η δημόσια αντιπαράθεση.

Ο ρόλος των μαθητών στο μάθημα για την αντιπαράθεση

Στην αντιπαράθεση λαμβάνουν μέρος έντεκα μαθητές. Σχηματίζονται δύο αντίπαλες ομάδες με πέντε μαθητές η καθεμία και ορίζεται συντονιστής. Οι υπόλοιποι μαθητές παρακολουθούν, και συγχρόνως έχουν ενεργό ρόλο. Τρεις ομάδες μαθητών, η μία μετά την άλλη, γράφουν ένα άρθρο για την αντιπαράθεση και το παρουσιάζουν στην τάξη στο τελευταίο μάθημα της ενότητας. Οι υπόλοιποι μαθητές έχουν ρόλο ακροατηρίου, είναι κριτές της αντιπαράθεσης, αποφασίζουν ποια ομάδα τους έπεισε τελικά και ψηφίζουν την πλευρά που υποστηρίζουν. Όπως συμβαίνει και στην πολιτική, η μία πλευρά κερδίζει την πλειοψηφία.

Τι θα μάθουν οι μαθητές σ' αυτή την ενότητα

Η αντιπαράθεση ακολουθεί αυστηρούς κανόνες που εξασφαλίζουν πως κάθε μαθητής έχει δικαίο και ισότιμο χρόνο για να μιλήσει. Ο συντονιστής θα διακόψει τους μαθητές που προσπαθούν να μιλήσουν περισσότερο από τον χρόνο που τους επιτρέπεται. Αυτός ο κανόνας είναι απαραίτητος γιατί προστατεύει το δικαίωμα κάθε ομιλητή στην ελευθερία έκφρασης, με αυστηρά όρια. Γι' αυτό τον λόγο, η ελευθερία δε λειτουργεί χωρίς αυστηρούς κανόνες (βλ. τον υπότιτλο της ενότητας). Χωρίς αυτή την αρχή, κανένα δημοκρατικό σύστημα δε μπορεί να λειτουργήσει, αλλά και τα ανθρώπινα δικαιώματα δεν θα είχαν νόημα για τη ζωή των ανθρώπων.

Καθήκοντα του εκπαιδευτικού σ' αυτή την ενότητα

Σ' αυτή την ενότητα, αφιερώνεται πολύς χρόνος ώστε οι μαθητές να εργαστούν ατομικά για να ασκήσουν τις δεξιότητες της παρατήρησης και της αντιπαράθεσης, αλλά παράλληλα να αναλάβουν την

ευθύνη των πράξεών τους. Τα μαθήματα 2-4 αρχίζουν με τις απόψεις των μαθητών. Την ώρα που οι μαθητές εργάζονται ατομικά, ο/η εκπαιδευτικός λειτουργεί ως προπονητής: τους παρατηρεί, ώστε να σημειώσει σε ποια σημεία πάνε καλά και σε ποια οι ικανότητές τους χρειάζονται περισσότερη προσοχή και άσκηση. Τους βοηθά αν το ζητήσουν, αλλά δεν τους προσφέρει απαντήσεις ή λύσεις στην εργασία τους.

Ανάπτυξη ικανοτήτων: σύνδεση με άλλες ενότητες αυτού του τόμου. Τι δείχνει αυτός ο πίνακας

Ο τίτλος αυτού του τόμου, *Συμμετέχουμε στη δημοκρατία*, εστιάζει στις ικανότητες του ενεργού πολίτη στη δημοκρατία. Ο πίνακας που έπεται παρουσιάζει τη δυνατότητα να συνδυάσουμε τις ενότητές του. Στη σκιασμένη σειρά, φαίνονται οι ικανότητες που αναπτύσσονται στην Ενότητα 8. Στη στήλη με έντονο περιθώριο φαίνονται οι ικανότητες της πολιτικής λήψης αποφάσεων και δράσης, διότι συνδέονται στενά με τη συμμετοχή στη δημοκρατία. Οι άλλες σειρές υποδεικνύουν συνδέσεις με άλλες ενότητες αυτού του τόμου και συγκεκριμένα με ικανότητες που ενισχύουν τους μαθητές στην ενότητα 8.

Πώς χρησιμοποιείται ο πίνακας

Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να χρησιμοποιήσουν τον πίνακα ως εργαλείο για τον σχεδιασμό ενός μαθήματος στην EDC/HRE με διαφορετικούς τρόπους.

- Βοηθά εκείνους που διαθέτουν λίγες ώρες για EDC/HRE: κάποιος μπορεί να επιλέξει μόνο αυτή την ενότητα και να παραλείψει τις άλλες, διότι κάποιες βασικές ικανότητες αναπτύσσονται, σε κάποιο βαθμό, σε αυτή την ενότητα (όπως για παράδειγμα, ανάλυση, χρήση των μέσων επικοινωνίας, υπευθυνότητα).
- Ο πίνακας βοηθά τους/τις εκπαιδευτικούς να συνδέουν τα θέματα των ενότητων, ώστε να ασκούν τους μαθητές τους επανειλημμένα σε βασικές ικανότητες, μέσα από διαφορετικά πλαίσια και με ποικίλους συνδυασμούς.

Ενότητες	Διαστάσεις ανάπτυξης ικανοτήτων			Στάσεις και αξίες
	Πολιτική ανάλυση και κριτική ικανότητα	Μέθοδοι και δεξιότητες	Εφαρμογή πολιτικών αποφάσεων και δράσεων	
8 Ελευθερία	Προσδιορισμός βασικών δηλώσεων. Σύνδεση και κατάταξη επιχειρημάτων, επιλογή. Ανάλυση της επιλεκτικής κατασκευής της πραγματικότητας από τα μέσα επικοινωνίας.	Αντιπαράθεση: κατασκευή σύντομων ξεκάθαρων δηλώσεων. Ομαδικό παιχνίδι. Συγγραφή ιστορίας.	Ψηφοφορία, λήψη απόφασης με πλειοψηφία.	Ηθική της αμοιβαίας αναγνώρισης.
2 Υπευθυνότητα			Για τη λειτουργία της δημοκρατίας, η υπευθυνότητα είναι σπουδαιότερη από τους κανόνες (ενότητες 2 και 7).	
7 Ισότητα	Ανάλυση και λύση του ζητήματος της πλειονότητας/ μειονότητας.			
5 Κανόνες και νόμος			Εξουδετέρωση της πιθανότητας μόνιμης σύγκρουσης συμφερόντων με τον σχεδιασμό πλαισίου νόμων και κανόνων.	
6 Κυβέρνηση και πολιτική	Μελέτη της αντιπαράθεσης σε θέματα διαμόρφωσης της ατζέντας και της λήψης πολιτικών αποφάσεων.		Προσδιορισμός των σημείων όπου οι πολίτες έχουν τη δυνατότητα να παρέμβουν στη διαδικασία λήψης πολιτικών αποφάσεων.	
9 Τα μέσα επικοινωνίας	Ανάλυση της επιλεκτικής κατασκευής της πραγματικότητας από τα μέσα επικοινωνίας.	Συγγραφή άρθρου.	Αναστοχαστική χρήση πληροφοριών που μεταδίδουν τα μέσα .	

ΕΝΟΤΗΤΑ 8: Ελευθερία - δημόσια αντιπαράθεση

Γιατί δε λειτουργεί η ελευθερία (του λόγου) χωρίς αυστηρούς κανόνες;

Θέμα του μαθήματος	Άσκηση δεξιότητας/ μαθησιακός στόχος	Δραστηριότητες για τους μαθητές	Πηγές και υλικό	Μέθοδος
Μάθημα 1 Ποια ζητήματα μας ενδιαφέρουν; (3 εβδομάδες πιο πριν)	Ανάληψη ευθύνης. Κριτήρια επιλογής θεμάτων για αντιπαράθεση στην τάξη: η πολιτική τους σημασία για το παρόν, τα ενδιαφέροντα των μαθητών, σύνδεση με το μαθησιακό επίπεδο και τις εμπειρίες των μαθητών.	Οι μαθητές, με ιδεοθύελλα, συγκεντρώνουν ιδέες και συλλέγουν πληροφορίες για ζητήματα που θα απασχολήσουν την αντιπαράθεση.	Φυλλάδιο για τους μαθητές 8.1. Πληροφορίες από τα μέσα επικοινωνίας. Εκθέσεις από την προσωπική εμπειρία και το αποτέλεσμα της έρευνας. Χαρτί σεμιναρίου.	Εργασία σε ομάδες στη σειρά.
Μάθημα 2 Προετοιμασία της αντιπαράθεσης	Συμμετοχή: οι μαθητές επιλέγουν με ψηφοφορία. Μέθοδοι και δεξιότητες: ομαδική εργασία.	Οι μαθητές προετοιμάζουν τον ρόλο τους για την αντιπαράθεση.	Φυλλάδιο για τους μαθητές 8.2-8.5, 9.1. Πληροφορίες από τα μέσα επικοινωνίας. Μία εφημερίδα, ένα νεανικό περιοδικό.	Εργασία σε ομάδες, συνεργατική μάθηση.
Μάθημα 3 Συζητούμε – αποφασίζουμε - αναφέρουμε	Ελεύθερη ανταλλαγή απόψεων, επιχειρηματολογία με αντίδικο, συνεργασία σε ομάδα. Παρατήρηση και αξιολόγηση ανταλλαγής επιχειρημάτων.	Οι μαθητές συμμετέχουν, παρατηρούν ή ακούν μια ανταλλαγή απόψεων. Δραστηριότητα για τις ομάδες, να προετοιμαστούν για την καταληκτική συζήτηση.	Φυλλάδιο για τους μαθητές 8.2-8.5, 9.1.	Αντιπαράθεση. Ομαδική εργασία (ψηφοφορία). Αναστοχασμός

Μάθημα 4 Μία αντιπαράθεση, διαφορετικές προοπτικές	Ανάλυση και κριτική μιας κοινής εμπειρίας. Τα μέσα κατασκευάζουν την αντίληψή μας για την πραγματικότητα. Οι κανόνες εξασφαλίζουν ίσες ευκαιρίες στην άσκηση του δικαιώματος στην ελευθερία.	Οι μαθητές συγκρίνουν άρθρα και ιστορίες σε άσκηση αντιπαράθεσης. Οι μαθητές συζητούν για την εμπειρία της αντιπαράθεσης.	Άρθρα γραμμένα από τους μαθητές. Υλικό για εκπαιδευτικούς 9.1.	Παρουσιάσεις. Συζήτηση. .
--	---	---	--	--

Μάθημα 1

Ποια ζητήματα μας ενδιαφέρουν;

Οι μαθητές συμμετέχουν στον σχεδιασμό της αντιπαράθεσης

Ο πίνακας συνοψίζει τις πληροφορίες που χρειάζεται ο/η εκπαιδευτικός ώστε να σχεδιάσει και να διδάξει το μάθημα.

Η άσκηση στις ικανότητες αφορά άμεσα την EDC/HRE.

Οι μαθησιακός στόχος υποδεικνύει όσα γνωρίζουν και κατανοούν οι μαθητές.

Οι δραστηριότητες για τους μαθητές, με τη μέθοδο, συγκροτούν το βασικό στοιχείο της διαδικασίας μάθησης.

Ο πίνακας για επιλογή υλικού υποστηρίζει την προετοιμασία του μαθήματος.

Ο προσδιορισμός του διαθέσιμου χρόνου δίνει ένα αδρό περίγραμμα για τη διαχείριση του χρόνου.

Άσκηση ικανοτήτων	Ανάληψη ευθύνης, επιλογή θεμάτων και υλικού με τη χρήση κριτηρίων.
Μαθησιακός στόχος	Κριτήρια επιλογής θεμάτων για μια άσκηση αντιπαράθεσης στην τάξη: πολιτική σημασία, ενδιαφέρον των μαθητών, σύνδεση με την αντίληψη και τις εμπειρίες των μαθητών.
Δραστηριότητες για τους μαθητές	Οι μαθητές βρίσκουν ιδέες και συλλέγουν πληροφορίες για θέματα κατάλληλα για την αντιπαράθεση.
Πηγές και υλικό	Πληροφορίες από τα μέσα επικοινωνίας. Καταγραφές προσωπικής εμπειρίας και πορισμάτων. Χαρτί στον τοίχο για την παρουσίαση των μαθητικών προτάσεων, με κουτάκι συμπλήρωσης δίπλα σε κάθε όνομα. Φυλλάδιο για τους μαθητές 8.1.
Μέθοδος	Εργασία σε ομάδες στη σειρά.
Προσδιορισμός διαθέσιμου χρόνου	Κινητοποίηση των μαθητών. (15 λεπτά)
	Εισαγωγή – οδηγίες. (20 λεπτά)
	Εργασία σε ομάδες στη σειρά. (15 λεπτά)
	Χρονικό διάστημα μεταξύ των μαθημάτων 1 και 2. (3 εβδομάδες)

Πληροφορίες για τον/την εκπαιδευτικό: ο λόγος που γίνεται αυτό το μάθημα τρεις εβδομάδες πριν

Αυτό το μάθημα γίνεται τρεις εβδομάδες πριν από τα άλλα για να δώσει τη δυνατότητα στους μαθητές να προετοιμαστούν για το δεύτερο μάθημα, και να συμμετάσχουν στον σχεδιασμό της αντιπαράθεσης του 3^{ου} μαθήματος. Αυτό το μάθημα λειτουργεί ως **προ-οργανωτής**: οι μαθητές εξασφαλίζουν τις πληροφορίες που χρειάζονται για τη δραστηριότητά τους από πριν.

Η συμμετοχή στον σχεδιασμό μαθημάτων ανταποκρίνεται στη συμμετοχή σε μια κοινότητα. Σε κάθε περίπτωση, ενεργός πολίτης είναι ο ενημερωμένος πολίτης. Από αυτή την άποψη, ο προ-οργανωτής αυτής της ενότητας καταδεικνύει μια γενική αρχή συμμετοχής στη δημοκρατία.

Ο προ-οργανωτής απαιτεί να μεσολαβεί διάστημα περίπου τριών εβδομάδων ανάμεσα στο πρώτο και στο δεύτερο μάθημα. (Ο/η εκπαιδευτικός θα πρέπει να αποφασίσει πώς θα χρησιμοποιήσει τα μαθήματα σ' αυτό το διάστημα). Ο προ-οργανωτής περιέχει δύο φάσεις:

Πρώτη φάση (δύο εβδομάδες): οι μαθητές εργάζονται σε ομάδες στη σειρά. Στο τέλος της πρώτης φάσης, κάθε ομάδα έχει καταλήξει σε μια πρόταση για ένα θέμα που πιστεύει ότι είναι ενδιαφέρον και κατάλληλο για αντιπαράθεση. Ετοιμάζουν πληροφοριακό υλικό για την τάξη (σε μια σελίδα).

Το τέλος της πρώτης φάσης και η αρχή της δεύτερης, ορίζονται με προθεσμία.

Δεύτερη φάση (μία εβδομάδα): χρόνος για μελέτη. Στο τέλος της δεύτερης φάσης, κάθε μαθητής γνωρίζει όλα τα θέματα που προτάθηκαν και έχει διαβάσει όλο το υλικό. Κάθε μαθητής έχει επιλέξει ένα θέμα για την αντιπαράθεση.

Χρονοδιάγραμμα του προ-οργανωτή

Μαθήματα	Μάθημα 1		Μάθημα 2
Δραστηριότητες των μαθητών	Πρώτη φάση Οι μαθητές προετοιμάζουν τις προτάσεις τους για μια αντιπαράθεση επιχειρημάτων (debate).	Δεύτερη φάση Οι μαθητές διαβάζουν τις προτάσεις τους.	Η τάξη επιλέγει με ψηφοφορία ένα ζήτημα.
Χρόνος	1 ^η εβδομάδα – 2 ^η εβδομάδα	3 ^η εβδομάδα	
Προθεσμία			

Περιγραφή του μαθήματος

Ετοιμασίες πριν το μάθημα

Για το πρώτο μέρος, τοποθέτηση της «γραμμής της αντιπαράθεσης»: αν είναι απαραίτητο, ο/η εκπαιδευτικός αδειάζει την αίθουσα για τους σκοπούς της δραστηριότητας αντιπαράθεσης.

Για το δεύτερο και το τρίτο μέρος, οδηγίες για τη δραστηριότητα: ο/η εκπαιδευτικός έχει αναρτήσει δύο φύλλα σεμιναρίου στον τοίχο της τάξης.

1. Κινητοποίηση των μαθητών

Προετοιμασία: ο/η εκπαιδευτικός σχηματίζει μια γραμμή στο πάτωμα με ένα κορδόνι, περίπου πέντε μέτρων. Οι μαθητές θα πρέπει να έχουν αρκετό χώρο, ώστε να μπορούν να σταθούν στις δύο πλευρές του κορδονιού, αντικριστά. Αν η τάξη είναι πολύ μικρή ή αν δεν υπάρχει χώρος, η δραστηριότητα μπορεί να γίνει σε διάδρομο.

Ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να σταθούν όρθιοι, σε κύκλο, γύρω από τη γραμμή. Στη συνέχεια, ο/η εκπαιδευτικός ανακοινώνει:

«Κάθε παιδί θα έπρεπε να μένει έναν χρόνο παραπάνω στο σχολείο».

Ο/η εκπαιδευτικός ζητάει από τους μαθητές να μετακινηθούν σε μία πλευρά της γραμμής

-στην αριστερή, αν υποστηρίζουν την πρόταση αυτή, και στη δεξιά εάν διαφωνούν. Τους δίνονται μερικά λεπτά για να μοιραστούν τα επιχειρήματα και τις ιδέες τους.

Στη συνέχεια, ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τις ομάδες να ανταλλάξουν επιχειρήματα, τηρώντας μερικούς κανόνες:

1. Οι δύο πλευρές διατυπώνουν ένα επιχείρημα η μία μετά την άλλη.
2. Όποιος μιλάει δεν διακόπτεται.
3. Οι ομιλητές έχουν 30 δευτερόλεπτα για να εκφράσουν την άποψή τους.

Στη συνέχεια οι μαθητές ανταλλάσσουν επιχειρήματα, όπως σε μια αντιπαράθεση (debate). Μετά από πέντε λεπτά, ή νωρίτερα αν κάποια πλευρά έχει εξαντλήσει τα επιχειρήματά της, ο/η εκπαιδευτικός σταματάει την ανταλλαγή επιχειρημάτων και ζητάει από τους μαθητές να επιστρέψουν στις θέσεις τους – συνιστάται τα καθίσματα να έχουν τοποθετηθεί σε ανοικτό τετράγωνο, ώστε η επικοινωνία να είναι καλύτερη.

2. Εισαγωγή στη δραστηριότητα

2.1 Γιατί η αντιπαράθεση είναι απαραίτητη για τη συμμετοχή στη δημοκρατία

Ο/η εκπαιδευτικός κάνει αναφορά στη δραστηριότητα που προηγήθηκε – ήταν μια αντιπαράθεση. Μέσα σε λίγο χρόνο, έγινε ανταλλαγή πολλών ιδεών και επιχειρημάτων. Δόθηκε η δυνατότητα στους μαθητές να ανταλλάξουν απόψεις για την εμπειρία τους.

Ο/η εκπαιδευτικός εξηγεί πως οι μαθητές θα πρέπει να αναπτύξουν τις δεξιότητές τους στην αντιγνωμία, διότι πολλές από τις συζητήσεις που γίνονται σε δημοκρατικό περιβάλλον γίνονται με αυτό τον τρόπο. Οι πολίτες απολαμβάνουν τα ανθρώπινα δικαιώματα της ελεύθερης γνώμης και έκφρασης, αλλά χρειάζονται δεξιότητες αντιπαράθεσης για να τα ασκήσουν.

Ο/η εκπαιδευτικός εξασφαλίζει ότι οι μαθητές κατανοούν και δέχονται αυτό τον ορισμό.

2.2 Διευκρίνιση: τι κάνει ένα θέμα κατάλληλο για συζήτηση;

Ο/η εκπαιδευτικός αναφέρεται στο θέμα –όπως το παρουσίασαν οι μαθητές, ήταν καλό θέμα για αντιπαράθεση. Τι είναι αυτό που το κάνει καλό;

Ο/η εκπαιδευτικός ακούει τις ιδέες και τις προτάσεις των μαθητών τις συνοψίζει στον πίνακα με λέξεις κλειδιά. Αναμένεται ότι θα ανταποκρίνονται στα πέντε κριτήρια (3^α – 3^ε) του φυλλαδίου για τους μαθητές 8.1.

Ο/η εκπαιδευτικός εξηγεί πως η αντιπαράθεση που έπεται θα γίνει πιο ενδιαφέρουσα, και οι μαθητές θα τη φέρουν εις πέρας με μεγαλύτερη επιτυχία αν γίνει πάνω σε θέμα της επιλογής τους. Γι' αυτό, θα έχουν την ευκαιρία να επιλέξουν θέμα στο επόμενο μάθημα, σε τρεις εβδομάδες. Ως τότε, θα πρέπει να αναπτύξουν προτάσεις για το θέμα πάνω στο οποίο θα γίνει η αντιπαράθεση. Η τάξη θα αποφασίσει στο δεύτερο μάθημα.

Ο/η εκπαιδευτικός διανέμει το φυλλάδιο για τους μαθητές 8.1, κάνει αναφορά στα κριτήρια που πρότειναν οι μαθητές και τους ζητάει να τα συγκρίνουν με τα κριτήρια 3^α έως 3^ε του φυλλαδίου. Αν οι μαθητές και ο/η εκπαιδευτικός συμφωνήσουν να αλλάξουν τη λίστα των κριτηρίων, το κάνουν.

2.3 Οδηγίες: συλλογή πληροφοριών σε πίνακα

Ο/η εκπαιδευτικός πλησιάζει στα χαρτιά που είναι τοποθετημένα στον τοίχο και ζητάει από τους μαθητές να διαβάσουν το φυλλάδιο για τους μαθητές 8.1, ενώ σχεδιάζει τον παρακάτω πίνακα:

Ποιο θέμα είναι καλό για αντιπαράθεση;			
Καθημερινότητα ή σχολική ζωή	Κοινωνικά και πολιτιστικά θέματα	Πολιτικά ζητήματα	Άλλα θέματα

Αφού διαβάσουν οι μαθητές το φυλλάδιο, ο/η εκπαιδευτικός αναφέρεται στον πίνακα. Το ζήτημα που συζήτησαν οι μαθητές στην αρχή του μαθήματος ήταν πολιτικής φύσης – με ποιο τρόπο θα πρέπει να οργανωθεί η εκπαίδευση στη χώρα μας. Υπάρχουν, όμως, και άλλα ενδιαφέροντα ζητήματα:

- Πολιτικά
- Κοινωνικά
- Θέματα της καθημερινής σχολικής ζωής
- Άλλα θέματα – άλλες ιδέες.

Οι μαθητές μπορούν είτε να αντλήσουν στοιχεία από τις προσωπικές τους εμπειρίες ή από την τρέχουσα πολιτική ατζέντα, ή να αναζητήσουν άλλες πληροφορίες.

Σ' αυτό το σημείο, οι μαθητές θα έχουν κάποια παραδείγματα. Ο/η εκπαιδευτικός τούς παρακινεί να εκφράσουν τις ιδέες τους. Αν δυσκολεύονται, ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να τους βοηθήσει με τα παρακάτω παραδείγματα:

- Καθημερινότητα ή σχολική ζωή: «Τα αυτοκίνητα κάνουν περισσότερο κακό παρά καλό»
- Κοινωνικά ή πολιτιστικά θέματα: « Η τηλεόραση παίζει θετικό ρόλο στην κοινωνία (ή το διαδίκτυο ή τα κινητά τηλέφωνα, κ.λπ.)
- Πολιτικά ζητήματα: «Οι γυναίκες θα πρέπει να αντιμετωπίζονται ισότιμα με τους άνδρες».

2.4 Οδηγίες: τήρηση της προθεσμίας

Τέλος, ο/η εκπαιδευτικός εξηγεί τον λόγο που υπάρχει καταληκτική προθεσμία. Δίνεται προθεσμία ώστε να δοθεί σε όλους η δυνατότητα να διαβάσουν το υλικό – πέντε σχολικές μέρες πριν τη λήξη του πρώτου μαθήματος. Οι μαθητές πρέπει να καταλάβουν ότι θα επιλέξουν ένα θέμα, αλλά θα πρέπει από πριν να έχουν διαβάσει το υλικό. Αλλιώς, δε μπορούν να ψηφίσουν δημοκρατικά, καθώς η ψηφοφορία θα πρέπει να οργανωθεί αποτελεσματικά μέσα στον χρόνο που διατίθεται κατά τη διάρκεια του μαθήματος. Δεν θα υπάρχει χρόνος να διαβάσει κάποιος το υλικό στη διάρκεια του μαθήματος.

Ο/η εκπαιδευτικός υποδεικνύει στους μαθητές που να εναποθέσουν τις σημειώσεις τους και το υλικό.

Τέλος, υπογραμμίζει ότι είναι απαραίτητο οι μαθητές να αποφασίσουν το θέμα πάνω στο οποίο θα γίνει η δραστηριότητα της αντιπαράθεσης.

3. Εργασία σε ομάδες στη σειρά

Οι μαθητές σχηματίζουν ομάδες που εργάζονται μόνες τους, ακολουθώντας τις οδηγίες που δόθηκαν από το φυλλάδιο και στη διάρκεια του μαθήματος. Προσδιορίζουν οι ίδιοι την εργασία τους για το σπίτι.

Μάθημα 2

Προετοιμασία της αντιπαράθεσης

Βασικές δηλώσεις και στρατηγικές αντιπαράθεσης

Ο πίνακας συνοψίζει τις πληροφορίες που χρειάζεται ο/η εκπαιδευτικός ώστε να σχεδιάσει και να διδάξει το μάθημα.

Η άσκηση στις ικανότητες αφορά άμεσα την EDC/HRE.

Οι μαθησιακός στόχος υποδεικνύει όσα γνωρίζουν και κατανοούν οι μαθητές.

Οι δραστηριότητες για τους μαθητές, με τη μέθοδο, συγκροτούν το βασικό στοιχείο της διαδικασίας μάθησης.

Ο πίνακας για επιλογή υλικού υποστηρίζει την προετοιμασία του μαθήματος.

Ο προσδιορισμός του διαθέσιμου χρόνου δίνει ένα αδρό περίγραμμα για τη διαχείριση του χρόνου.

Άσκηση ικανοτήτων	Συμμετοχή: οι μαθητές επιλέγουν με ψηφοφορία. Μέθοδοι και δεξιότητες: εργασία σε ομάδες.
Μαθησιακός στόχος	
Δραστηριότητες για τους μαθητές	Οι μαθητές προετοιμάζουν τον ρόλο τους στην αντιπαράθεση.
Πηγές και υλικό	Φυλλάδιο για τους μαθητές 8.2 – 8.5, 9.1. Πληροφορίες από τα μέσα επικοινωνίας. Μία εφημερίδα και ένα νεανικό περιοδικό.
Μέθοδος	Εργασία σε ομάδες, συνεργατική μάθηση.
Προσδιορισμός διαθέσιμου χρόνου	1. Οι μαθητές επιλέγουν ένα θέμα. (10 λεπτά)
	2. Σχηματισμός ομάδων για την αντιπαράθεση. (10 λεπτά)
	3. Εργασία σε ομάδες. (10 λεπτά)

Επιπρόσθετες πληροφορίες

Η ενότητα αποτελείται από δυο δραστηριότητες: 1. οι μαθητές επιλέγουν θέμα για αντιπαράθεση, και 2. οι μαθητές σχηματίζουν ομάδες και προετοιμάζονται για την αντιπαράθεση, με τους διαφορετικούς τους ρόλους: οι δύο αντιπαρατιθέμενες ομάδες (η «θετική» ή η ομάδα υποστήριξης του θέματος, και η «αρνητική» ή η ομάδα εναντίον του θέματος)

Στο μεγαλύτερο μέρος του μαθήματος, οι μαθητές θα προετοιμάσουν την αντιπαράθεση. Γι' αυτό τον λόγο, είναι απαραίτητο να κάνουν την ψηφοφορία ομαλά και αποτελεσματικά.

Επειδή το να δουν τα μέλη των ομάδων των δημοσιογράφων την ιστορία τους δημοσιευμένη σε πραγματική εφημερίδα θα είναι κάτι συναρπαστικό, ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να προτείνει, και αν οι μαθητές συμφωνήσουν, να σκεφτούν τρόπους προσέγγισης μιας εφημερίδας.

1. Οι μαθητές επιλέγουν ένα θέμα

Στο πρώτο μάθημα, ο/η εκπαιδευτικός συντονίζει. Ευχαριστεί τους μαθητές για την παραγωγή τόσων πολλών και ενδιαφερουσών ιδεών. Στη συνέχεια, εξηγεί τη διαδικασία.

Οι μαθητές θα πρέπει να έχουν διαβάσει τις ιδέες και το υλικό που παρήγαγαν οι συμμαθητές τους, και να έχουν αποφασίσει για το θέμα που θα ήθελαν να απασχολήσει την αντιπαράθεση (debate). Δύο μαθητές θα διεξάγουν την ψηφοφορία. Ο ένας ρωτάει κάθε μαθητή για την επιλογή του. Ο δεύτερος σημειώνει τα θέματα στον πίνακα, βάζοντας ειδικό σημάδι στην περίπτωση που κάποιο θέμα επαναλαμβάνεται. Στη συνέχεια, τα θέματα κατατάσσονται σε σειρά, και η τάξη επιλέγει ανάμεσα στα τρία που συγκεντρώνουν τις προτιμήσεις των περισσότερων μαθητών.

2. Σχηματισμός ομάδων για την αντιπαράθεση

Ο/η εκπαιδευτικός ανακοινώνει ότι ήρθε η ώρα να προετοιμαστούν οι μαθητές για την αντιπαράθεση. Η διαδικασία ακολουθεί συγκεκριμένους κανόνες και οι μαθητές σχηματίζουν ομάδες που θα έχουν διαφορετικούς ρόλους.

Διανέμεται στους μαθητές το φυλλάδιο για τους μαθητές 8.2. Το διαβάζουν από μέσα τους. Κάνουν διευκρινιστικές ερωτήσεις, στις οποίες απαντούν κατά προτίμηση οι συμμαθητές τους ή ο/η εκπαιδευτικός. Είναι απαραίτητο να κατανοήσουν οι μαθητές τον ρόλο της κάθε ομάδας.

Οι μαθητές συμμετέχουν σε μια από τις παρακάτω ομάδες. Στον πίνακα που ακολουθεί εμφανίζονται οι ομάδες που συμμετέχουν στην αντιπαράθεση και τα φυλλάδια που θα χρειαστεί κάθε μία. Οι ομάδες που θα αντιπαρατεθούν θα πρέπει να έχουν ένα παραπάνω μέλος για την περίπτωση που κάποιο μέλος τους απουσιάσει την ημέρα της αντιπαράθεσης.

Οι δύο συντονιστές μοιράζονται τα καθήκοντα της διεξαγωγής της αντιπαράθεσης και της ψηφοφορίας του ακροατηρίου. Αν απουσιάσει ένας από τους δύο, ο άλλος αναλαμβάνει και τους δύο ρόλους.

Ομάδα	Αριθμός μελών (+ αναπληρωματικά μέλη)	Φυλλάδιο για τους μαθητές αρ.
Ομάδα 1, «θετικοί»	5 (+1)	8.3
Ομάδα 2, «αρνητικοί»	5 (+1)	8.3
Πρώτος και δεύτερος συντονιστής	2	8.2, 8.4, 8.5
Ομάδες δημοσιογράφων (εφημερίδων, νεανικών περιοδικών)	3 x 2	8.6, 9.1
Ακροατήριο	Υπόλοιποι μαθητές	8.5

Ο παραπάνω πίνακας σχεδιάζεται με στήλες στον πίνακα τοίχου ή σε χαρτί σεμιναρίου. Οι μαθητές γράφουν τα ονόματά τους στην ομάδα της επιλογής τους. Αν σε μια ομάδα εγγραφούν πολλά μέλη, ο/η εκπαιδευτικός και η τάξη αποφασίζουν με ποιο τρόπο θα αντιμετωπίσουν το θέμα. Είναι θέμα της τάξης, όχι του/της εκπαιδευτικού. Η εμπειρία έχει δείξει ότι οι μαθητές δείχνουν διάθεση συνεργασίας και οι ομάδες σχηματίζονται γρήγορα με ικανοποιητικά αποτελέσματα για τους μαθητές.

3. Προετοιμασία της αντιπαράθεσης

Οι ομάδες παίρνουν ένα αντίγραφο των φυλλαδίων για τους μαθητές ως εξής: οι ομάδες 1 και 2 το φυλλάδιο 8.3, το ακροατήριο το φυλλάδιο 8.4 και το φυλλάδιο 8.5 οι δημοσιογράφοι. Οι ομάδες στον χρόνο του δεύτερου μισού του μαθήματος οργανώνουν τις δραστηριότητές τους και, αν το θεωρήσουν απαραίτητο, μπορούν προγραμματίσουν κάποια εργασία για το σπίτι. Ο/η εκπαιδευτικός λειτουργεί ως παρατηρητής και προπονητής. Ως προπονητής, ο/η εκπαιδευτικός δεν πλησιάζει τις ομάδες, δε διαβάζει τις σημειώσεις τους, ούτε συμμετέχει στην παραγωγή αποτελεσμάτων. Αν οι ομάδες χρειαστούν βοήθεια,

προσεγγίζουν τον δάσκαλο. Στην αντίθετη περίπτωση, έχουν την ελευθερία και την ευθύνη να εργαστούν όπως νομίζουν. Η εμπειρία έχει δείξει ότι οι μαθητές εκτιμούν την εμπιστοσύνη που τους αποδίδεται και ως αποτέλεσμα κινητοποιούνται και ενθαρρύνονται.

Ο/η εκπαιδευτικός προμηθεύει τους δημοσιογράφους με ένα φύλλο της εφημερίδας ή του περιοδικού του είδους που εκπροσωπούν (ημερήσιος ή ειδικός τύπος, νεανικό περιοδικό) ώστε να φανταστούν το είδος, τον χαρακτήρα και το αναγνωστικό κοινό που απευθύνεται η εφημερίδα ή το περιοδικό, και άρα το είδος του άρθρου που θα γράψουν.

Αν υπάρχει η δυνατότητα, ο/η εκπαιδευτικός ζητάει από τους μαθητές, πριν από την αρχή του δεύτερου μαθήματος, να διαμορφώσουν τα θρανία και τις καρέκλες στο σχήμα που προτείνεται στο φυλλάδιο για τους μαθητές 8.2.

Μάθημα 3

Συζητούμε - αποφασίζουμε - ανακοινώνουμε

Δημόσια αντιπαράθεση και λήψη αποφάσεων

Ο πίνακας συνοψίζει τις πληροφορίες που χρειάζεται ο/η εκπαιδευτικός ώστε να σχεδιάσει και να διδάξει το μάθημα.

Η άσκηση στις ικανότητες αφορά άμεσα την EDC/HRE.

Οι μαθησιακός στόχος υποδεικνύει όσα γνωρίζουν και κατανοούν οι μαθητές.

Οι δραστηριότητες για τους μαθητές, με τη μέθοδο, συγκροτούν το βασικό στοιχείο της διαδικασίας μάθησης.

Ο πίνακας για επιλογή υλικού υποστηρίζει την προετοιμασία του μαθήματος.

Ο προσδιορισμός του διαθέσιμου χρόνου δίνει ένα αδρό περίγραμμα για τη διαχείριση του χρόνου.

Άσκηση ικανοτήτων	Ελεύθερη έκφραση, διαφωνία με έναν αντίδικο, συνεργασία σε ομάδα. Παρατήρηση και αξιολόγηση της ανταλλαγής επιχειρημάτων.
Μαθησιακός στόχος	Αναλόγως με το θέμα που συζητείται.
Δραστηριότητες για τους μαθητές	Οι μαθητές λαμβάνουν μέρος, παρατηρούν και παρακολουθούν μια αντιπαράθεση. Ανάθεση αρμοδιοτήτων για την προετοιμασία του μαθήματος ανατροφοδότησης.
Πηγές και υλικό	Φυλλάδιο για τους μαθητές 8.2 – 8.5, 9.1.
Μέθοδος	Δημόσια αντιπαράθεση, ομαδική εργασία (ψηφοφορία), ανατροφοδότηση.
Προσδιορισμός διαθέσιμου χρόνου	Δημόσια αντιπαράθεση, ομαδική εργασία (ψηφοφορία), ανατροφοδότηση.
	2. Ψηφοφορία του ακροατηρίου. (10 λεπτά)
	3. Εργασία στο σπίτι: σημειώσεις αξιολόγησης της διαδικασίας. (5 λεπτά)

Επιπρόσθετες πληροφορίες

Σ' αυτό το μάθημα, πραγματοποιείται η κεντρική δραστηριότητα όλης της ενότητας, η αντιπαράθεση. Η εκτενής προετοιμασία που έγινε στο προηγούμενο μάθημα ήταν σκόπιμη, ώστε να βοηθήσει τους μαθητές να παίξουν το ρόλο τους με αυτοπεποίθηση.

Οι συντονιστές έχουν την ευθύνη να διαχειριστούν την αντιπαράθεση, και την ψηφοφορία του ακροατηρίου.

Ο/η εκπαιδευτικός εισάγει τη διαδικασία και εξάγει συμπεράσματα στο τέλος. Λειτουργεί πρωταρχικά ως παρατηρητής.

Τα φυλλάδια για τους μαθητές γνωστοποιούν στους μαθητές τους κανόνες και τις οδηγίες για τον τρόπο που θα παίξουν τον ρόλο τους. Αυτή η μέθοδος αποτελεί τυπικό παράδειγμα μάθησης μέσω

δραστηριοτήτων: το μάθημα έχει σχεδιαστεί να γίνει μέσω διαφορετικών δραστηριοτήτων σε ένα αυστηρό πλαίσιο κανόνων και σχεδιασμού, όπου ο/η εκπαιδευτικός δεν παίρνει τον λόγο σχεδόν ποτέ. Όμως, οι μαθησιακοί στόχοι που έχει κατά νου λειτουργούν σε όλη τη διάρκεια του μαθήματος, περισσότερο από την μετωπική διδασκαλία, καθ' ότι οι μαθητές έχουν αναλάβει τις ευθύνες τους.

Περιγραφή του μαθήματος

Στο φυλλάδιο για τους μαθητές 8.4 (ο ρόλος των συντονιστών) δίνεται λεπτομερής περιγραφή για τον τρόπο που θα διενεργηθεί η αντιπαράθεση και η ψηφοφορία του ακροατηρίου. Γι' αυτό τον λόγο, η περιγραφή των βημάτων μπορεί να είναι σύντομη.

1. Η αντιπαράθεση

Ο/η εκπαιδευτικός ανακοινώνει το περιεχόμενο του μαθήματος: η αντιπαράθεση, στη συνέχεια η ψηφοφορία του ακροατηρίου και τέλος η ανατροφοδότηση. Αν είναι απαραίτητο, ο/η εκπαιδευτικός ζητάει από τους μαθητές να τοποθετήσουν τα θρανία και τις καρέκλες σύμφωνα με το σχέδιο που προτείνεται στο φυλλάδιο για τους μαθητές 8.2.

Αναλαμβάνει ο πρώτος συντονιστής. Οι μαθητές παίρνουν τις θέσεις τους ως ομάδες που θα αντιπαρατεθούν, συντονιστές, ακροατήριο και δημοσιογράφοι. Ο/η εκπαιδευτικός κάθεται στο ακροατήριο, κατά προτίμηση σε πίσω σειρά. Οι μαθητές θα πρέπει να μην έχουν τη δυνατότητα να απευθύνονται στον δάσκαλο, αλλά ο ένας στον άλλο. Παίζουν τον ρόλο τους και ο/η εκπαιδευτικός ακούει.

2. Η ψηφοφορία του ακροατηρίου

Ο δεύτερος συντονιστής συντονίζει τη συζήτηση του ακροατηρίου και την ψηφοφορία. Κατά τη συζήτηση, ο/η εκπαιδευτικός αλλάζει θέση και παρατηρεί τους μαθητές από απόσταση. Την ώρα που οι μαθητές ως ακροατήριο συζητούν και ψηφίζουν, οι ομάδες που αντιπαρατέθηκαν και οι δημοσιογράφοι απλώς παρακολουθούν.

Μετά από πέντε λεπτά, ο συντονιστής κλείνει τη συζήτηση και διεξάγει την ψηφοφορία. Μετά το τέλος της καταμέτρησης, παίρνει τον λόγο ο/η εκπαιδευτικός.

3. Εργασία για το σπίτι: σκέψεις για τη συνέχεια (μάθημα 4)

Ο/η εκπαιδευτικός ευχαριστεί τους συντονιστές για τον τρόπο που διαχειρίστηκαν τη "μερίδα του λέοντος" στο μάθημα. Στη συνέχεια ευχαριστεί τους μαθητές και το ακροατήριο, και επαινεί ανάλογα. Η στιγμή δεν είναι κατάλληλη για κριτική ή παρατηρήσεις. Στο τέταρτο μάθημα υπάρχει χρόνος για ανατροφοδότηση και σκέψεις για το μάθημα της αντιπαράθεσης και της ψηφοφορίας. Καλό είναι ο/η εκπαιδευτικός να πληροφορήσει τους μαθητές ανάλογα.

Στη συνέχεια, ζητάει από τους μαθητές, εκτός από τους δημοσιογράφους, να σκεφτούν τα συναισθήματα, τις εντυπώσεις και τις ιδέες τους για την αντιπαράθεση, την ψηφοφορία και τη συζήτηση που ακολούθησε. Τους ζητάει να ετοιμάσουν ένα μικρό κείμενο για το επόμενο μάθημα, λαμβάνοντας υπόψη τα παρακάτω βασικά ερωτήματα:

1. Πείτε τη γνώμη σας για το θέμα της αντιπαράθεσης. Εξηγήστε ποιο επιχείρημα σάς έπεισε περισσότερο ώστε να διαμορφώσετε άποψη.
2. Σχολιάστε και περιγράψτε τις επιπτώσεις που είχαν οι κανόνες στην αντιπαράθεση και ιδιαίτερα το χρονικό όριο του ενός λεπτού.

Οι δημοσιογράφοι πρόκειται να γράψουν άρθρο, οπότε δεν θα ήταν καλό να συμμετάσχουν στα παραπάνω. Ο/η εκπαιδευτικός ζητάει από έξι μαθητές να αποφασίσουν τον τρόπο που θα γνωστοποιηθούν τα άρθρα – με ανάρτηση δύο ή τριών αντιγράφων στον τοίχο ή με διανομή προσωπικών αντιγράφων σε κάθε μαθητή.

Μάθημα 4

Μια αντιπαράθεση - διαφορετικές προοπτικές

Οι μαθητές συζητούν για την αντιπαράθεση

Ο πίνακας συνοψίζει τις πληροφορίες που χρειάζεται ο/η εκπαιδευτικός ώστε να σχεδιάσει και να διδάξει το μάθημα.

Η άσκηση στις ικανότητες αφορά άμεσα την EDC/HRE.

Οι μαθησιακός στόχος υποδεικνύει όσα γνωρίζουν και κατανοούν οι μαθητές.

Οι δραστηριότητες για τους μαθητές, με τη μέθοδο, συγκροτούν το βασικό στοιχείο της διαδικασίας μάθησης.

Ο πίνακας για επιλογή υλικού υποστηρίζει την προετοιμασία του μαθήματος.

Ο προσδιορισμός του διαθέσιμου χρόνου δίνει ένα αδρό περίγραμμα για τη διαχείριση του χρόνου.

Άσκηση ικανοτήτων	Ανάλυση και κριτική της κοινής εμπειρίας.
Μαθησιακός στόχος	Τα μέσα επικοινωνίας κατασκευάζουν την αντίληψή μας για την πραγματικότητα. Οι κανόνες εξασφαλίζουν ίσες ευκαιρίες στην άσκηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
Δραστηριότητες για τους μαθητές	Οι μαθητές συγκρίνουν άρθρα σχετικά με την αντιπαράθεση. Οι μαθητές συζητούν για την εμπειρία της αντιπαράθεσης.
Πηγές και υλικό	Άρθρα που έγραψαν οι μαθητές. Υλικό για εκπαιδευτικούς 9.1.
Μέθοδος	Παρουσιάσεις. Συζήτηση.
Προσδιορισμός διαθέσιμου χρόνου	1. Παρουσίαση τριών άρθρων και συζήτηση. (15 λεπτά)
	2. Συζήτηση για τον τρόπο που επέδρασαν οι κανόνες στην αντιπαράθεση. (15 λεπτά)
	3. Ανατροφοδότηση. (5 λεπτά)

Επιπρόσθετες πληροφορίες

Οι μαθητές σχολιάζουν το μάθημα από δύο πλευρές: του περιεχομένου και του πλαισίου κανόνων. Υπάρχει περίπτωση οι μαθητές να ενδιαφερθούν περισσότερο για τη μια πλευρά από την άλλη, με αποτέλεσμα να εστιάσουν βαθύτερα και να αφιερώσουν περισσότερο χρόνο σε ένα θέμα.

Η συζήτηση δίνει την ευκαιρία στους μαθητές να εκφράσουν την άποψή τους για το σύνολο της ενότητας.

Οι μαθητές έχουν προετοιμάσει όσα θα πουν. Με αυτό τον τρόπο είναι ευκολότερο να εκφραστούν όλοι στη διάρκεια του μαθήματος. Γι' αυτό, ο/η εκπαιδευτικός μπορεί και πρέπει να διαθέσει αρκετό χρόνο

για να μιλήσουν οι μαθητές. Είναι πιθανό οι συνεισφορές των μαθητών να εξαντλήσουν όλο το μάθημα (βλ. τα βασικά ερωτήματα πάνω στα οποία προετοιμάστηκαν οι μαθητές). Ο/η εκπαιδευτικός συντονίζει το μάθημα και με σύντομες παρεμβάσεις του καθοδηγεί τη συζήτηση και στο τέλος, βγάζει τα τελικά συμπεράσματα.

Περιγραφή του μαθήματος

Αποσαφήνιση της ατζέντας του μαθήματος

Ο/η εκπαιδευτικός παρουσιάζει την ατζέντα του μαθήματος και υπογραμμίζει ότι συνδέεται με τα βασικά ερωτήματα που είχαν οι μαθητές για την εργασία τους στο σπίτι. Αν οι μαθητές συμφωνήσουν και δεν προτείνουν να ασχοληθούν περισσότερο με ένα συγκεκριμένο σημείο, ο/η εκπαιδευτικός εξηγεί την πρώτη φάση του μαθήματος.

1. Τρία άρθρα και συζήτηση

Ο/η εκπαιδευτικός ανακοινώνει ότι οι τρεις ομάδες δημοσιογράφων θα παρουσιάσουν τα άρθρα τους. Οι μαθητές πρέπει να ακούσουν και να συγκρίνουν τη δημοσιογραφική εργασία για τρεις διαφορετικούς τύπους εφημερίδων. Οι μαθητές θα πρέπει να κρατήσουν σημειώσεις, ώστε να μπορέσουν να συγκρίνουν τα άρθρα. Ο/η εκπαιδευτικός δίνει διευκρινήσεις για τη μέθοδο, σχεδιάζοντας μια απλή φόρμα στον πίνακα:

Άρθρο	αρ. 1	αρ. 2	αρ. 3
Γλώσσα - έκφραση			
...			
...			
...			
Κριτική			

Ο/η εκπαιδευτικός αναφέρεται στα άρθρα μόνο με τον αριθμό τους, αφήνοντας τους μαθητές να περιγράψουν το άρθρο τους. Η γλώσσα και η έκφραση προσφέρονται για τη σύγκριση των άρθρων. Οι μαθητές είναι ελεύθεροι να σημειώσουν ό,τι παρατηρούν. Αν έχουν προτίμηση σε έναν τύπο εφημερίδας ή άρθρου, θα πρέπει να το δικαιολογήσουν.

Αφού ο/η εκπαιδευτικός σιγουρευτεί ότι δεν υπάρχουν άλλες ερωτήσεις για το τι κάνει ποιος, δίνει το βήμα στις τρεις ομάδες των δημοσιογράφων. Οι ρεπόρτερ διαβάζουν τα άρθρα τους ο ένας μετά τον άλλον, χωρίς συζήτηση ή σχόλια ανάμεσα στις παρουσιάσεις.

Στη συνέχεια, οι μαθητές κοινοποιούν τα σχόλιά τους. Ο/η εκπαιδευτικός ακούει και τους παροτρύνει να εξηγήσουν τα κριτήρια που χρησιμοποίησαν για να συγκρίνουν ή να κρίνουν τα άρθρα.

Ο/η εκπαιδευτικός κλείνει τη συζήτηση με μερικά καταληκτικά σχόλια, υπογραμμίζοντας μια βασική πτυχή: οι τρεις ομάδες δημοσιογράφων παρακολούθησαν την ίδια αντιπαράθεση, αλλά τα άρθρα που παρήγαγαν για τον αναγνωστικό τους κοινό διαφέρουν σημαντικά μεταξύ τους. Αυτό αποδεικνύει ότι τα μέσα μεταβιβάζουν την πραγματικότητα σε όσους δεν ήταν παρόντες στο γεγονός, κατασκευάζοντάς την – επιλέγοντας και υπογραμμίζοντας κάποια στοιχεία, παραλείποντας ή υποτιμώντας άλλα. Προς υποστήριξη των λεγομένων του, ο/η εκπαιδευτικός, μπορεί να αναφερθεί σε συγκεκριμένες λεπτομέρειες των άρθρων ή στα σχόλια των μαθητών (βλ. υλικό για εκπαιδευτικούς 9.1).

2. Αναστοχασμός: πώς επέδρασαν οι κανόνες στην αντιπαράθεση;

Για μια ακόμη φορά, ο/η εκπαιδευτικός ζητάει τις απόψεις των μαθητών. Ο/η εκπαιδευτικός ακούει, οι μαθητές κάνουν το ίδιο. Είναι επόμενο κάποια από τα σχόλια να είναι αρκετά κριτικά (το χρονικό όριο είναι «αντιδημοκρατικό», δεν επιτρέπει την ελεύθερη έκφραση), και κάποιοι άλλοι μαθητές μπορεί να είναι υπέρ των κανόνων.

Στη διάρκεια της συζήτησης, ο/η εκπαιδευτικός θα μπορούσε να ζητήσει εκτιμήσεις των μαθητών ως προς το τι θα γινόταν αν δεν υπήρχε όριο χρόνου. Οι μαθητές θα συνειδητοποιήσουν ότι η αντιπαράθεση θα διαρκούσε περισσότερο, ενώ η οικονομία του μαθήματος θέτει από τη φύση της απόλυτα χρονικά όρια, οπότε οι κανόνες συνυπολογίζουν την πραγματικότητα και μοιράζουν κατάλληλα τον χρόνο, ομολογουμένως σε μικρά κομμάτια. Οι ομιλητές θα πρέπει να σχολιάσουν τη δική τους εμπειρία για το χρονικό όριο: τους έδωσε την ευκαιρία να εστιάσουν στα βασικά σημεία που ήθελαν να παρουσιάσουν;

3. Σύντομος τελικός σχολιασμός

Σε αυτό το σημείο, οι μαθητές κάνουν γενικά σχόλια.

Ο/η εκπαιδευτικός δεν θα πρέπει να αποπειραθεί να δικαιολογήσει τη δουλειά του ενόψει της κριτικής, ούτε να εξουδετερώσει τις κριτικές παρατηρήσεις. Οι μαθητές ανέλαβαν μεγάλο μέρος των δραστηριοτήτων και της ευθύνης του μαθήματος, οπότε η επιτυχία ή αποτυχία ανήκει τόσο σ' αυτούς όσο και στον/στην εκπαιδευτικό. Αν δεν το έχουν αντιληφθεί ήδη οι μαθητές, ο/η εκπαιδευτικός θα πρέπει να το τονίσει.

Αν οι μαθητές ευχαριστήθηκαν την αντιπαράθεση, ο/η εκπαιδευτικός θα πρέπει να προτείνει μια επέκταση της δραστηριότητας, για παράδειγμα τη δημιουργία λέσχης αντιπαραθέσεων, η οποία θα μπορούσε να ασχοληθεί με θέματα που προτείνουν οι μαθητές. Οι λέσχες αντιπαραθέσεων συνηθίζονται στις αγγλόφωνες χώρες του κόσμου, αλλά και μεταξύ των εκπαιδευτικών της Αγγλικής ως ξένης γλώσσας. Στο διαδίκτυο, υπάρχει πλούσιο υλικό για εκπαιδευτικούς και μαθητές που ενδιαφέρονται για τις αντιπαραθέσεις (debate).

Υλικό για εκπαιδευτικούς 8.1

Γιατί η ελευθερία εξαρτάται από την πλαισίωσή της με κανόνες και νόμους

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα σ' αυτή την ενότητα

Αλληλεξάρτηση λόγω έλλειψης χρόνου

Η πολυτιμότερη πηγή διδασκαλίας και μάθησης, και γενικά στη ζωή μας, είναι ο χρόνος. Οι εκπαιδευτικοί, ως επαγγελματίες, αντιμετωπίζουν συνέχεια το ζήτημα της καλύτερης αξιοποίησης του χρόνου στην τάξη. Στη συνεργατική μάθηση, οι μαθητές αναλαμβάνουν μέρος αυτής της ευθύνης. Ο προ-οργανωτής αυτής της ενότητας θα λειτουργήσει μόνο αν οι μαθητές αποδεχτούν την ευθύνη να χρησιμοποιήσουν τον χρόνο για να διαβάσουν το υλικό που συνέλεξαν οι άλλοι, πριν το πρώτο μάθημα. Στο πρώτο μάθημα μπορούν να αφιερωθούν μόνο έως 10 λεπτά, ώστε οι τέσσερις ομάδες να επιλέξουν το θέμα της αντιπαράθεσης. Αν δεν έχουν διαβάσει το υλικό εκ των προτέρων, η τάξη δεν θα έχει διαμορφώσει πλήρη άποψη ώστε να επιλέξει – το παραπάνω αποτελεί παράδειγμα για το πόσο εξαρτόμαστε ο ένας από τον άλλον (αλληλεξάρτηση).

Οι αυστηροί κανόνες προστατεύουν την ελευθερία λόγου

Η αντιπαράθεση πρέπει να διεξαχθεί μέσα σε συγκεκριμένο χρόνο. Όλοι οι ομιλητές έχουν ίσα δικαιώματα ελευθερίας σκέψης και έκφρασης. Οπότε, ο διαθέσιμος χρόνος ομιλίας θα πρέπει να μοιραστεί ισότιμα, ένα λεπτό για κάθε παρέμβαση. Φαίνεται παράδοξο, αλλά οι αυστηροί κανόνες είναι απαραίτητοι για την προστασία της ελευθερίας μας. Η χρήση χρονικού ορίου λειτουργεί με δύο τρόπους: ο χρόνος ομιλίας του καθενός είναι εγγυημένος και ισότιμος, και συνάμα περιορίζει κάθε ομιλητή σε συγκεκριμένο χρονικό περιθώριο. Οι ομιλητές, λοιπόν, πρέπει να προετοιμάσουν με προσοχή όσα θέλουν να πουν. Να εστιάσουν στα βασικά επιχειρήματα και να αφήσουν ο,τιδήποτε έχει λιγότερη σημασία, ώστε να κάνουν το σχόλιό τους ξεκάθαρο και σύντομο.

Ελευθερία και ορισμός πλαισίου

Η ελευθερία δράσης και έκφρασης των μαθητών μπαίνει σε πλαίσιο, ή περιορίζεται και προσδιορίζεται με δύο τρόπους: πρώτον, μέσω του διαθέσιμου χρόνου μάθησης – η διδακτική ώρα διαρκεί 40 λεπτά, οπότε αφού η αντιπαράθεση πρέπει να χωρέσει σε μια ώρα δε μπορεί να διαρκέσει πάνω από 20 λεπτά, διότι στην ίδια διδακτική ώρα πρέπει να χωρέσουν και άλλα πράγματα. Δεύτερον, οι κανόνες της αντιπαράθεσης δίνουν σε κάθε ομιλητή ίσο, αλλά αυστηρά περιορισμένο χρόνο ενός λεπτού ανά παρέμβαση. Τα πλαίσια έχουν διαρθρωτική – στη ζωή μας υπάρχει έλλειψη χρόνου – και πολιτική, τεχνητή διάσταση: οι κανόνες ορίζουν πλαίσια χωρίς τα οποία δεν θα μπορούσαμε να απολαμβάνουμε τις ελευθερίες μας χωρίς να παραβιάζουμε τα δικαιώματα των άλλων. Η έλλειψη χρόνου δεν αποτελεί αντικείμενο διαπραγμάτευσης, αντίθετα από την πλαισίωσή του από κανόνες που είναι διαπραγματεύσιμη.

Το σχολείο είναι όπως στη ζωή

Η διαλεκτική της ελευθερίας και του ορισμού πλαισίων, που έχει τις ρίζες της στην παγκόσμια έλλειψη χρόνου, συμβαίνει στο σχολείο ακριβώς όπως στην πραγματική δημόσια ζωή. Κυριολεκτικά, στο σχολείο τα πράγματα γίνονται όπως στη ζωή.

ΕΝΟΤΗΤΑ 9

ΤΑ ΜΕΣΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Για το λύκειο

Συμμετοχή στη δημοκρατία μέσα από τα μέσα επικοινωνίας
Οι παραγωγοί και οι χρήστες των μέσων επικοινωνίας
ως φύλακες και σχεδιαστές της ατζέντας

9.1 Είμαστε οι φύλακες!

Εμείς αποφασίζουμε τι θέλουμε να διαβάσουμε

9.2 και 9.3 Είμαστε οι φύλακες!

Εμείς αποφασίζουμε ποιες ειδήσεις θα δοθούν στους αναγνώστες για να επιλέξουν

9.4 Ποιος ελέγχει τα μέσα επικοινωνίας; Εμείς ή εκείνα;

Τα μέσα επικοινωνίας – εργαλείο επικοινωνίας και ισχύος

Ενότητα 9

Τα μέσα επικοινωνίας

Συμμετοχή στη δημοκρατία μέσα από τα μέσα επικοινωνίας

Εισαγωγή για εκπαιδευτικούς

1. Συμμετοχή στη δημοκρατία μέσα από τα μέσα επικοινωνίας

Ουσιαστικά, η συμμετοχή στην κοινωνία και στη δημοκρατία είναι επικοινωνία με άλλους – δεχόμαστε και δίνουμε πληροφορίες μέσα από τα μέσα επικοινωνίας. Οι πολίτες που δεν επικοινωνούν δια των μέσων επικοινωνίας δε μπορούν να λάβουν μέρος στη δημοκρατία ή στην πολιτική.

Τα μέσα επικοινωνίας εξασφαλίζουν ποικίλους τρόπους επικοινωνίας και παρέχουν περισσότερες πληροφορίες παρά ποτέ άλλοτε, ταυτόχρονα όμως ελέγχουν το περιεχόμενο και τον τρόπο της επικοινωνίας. Ζούμε σε πολιτισμό της επικοινωνίας. Η σύγχρονη επικοινωνία που στηρίζεται και ελέγχεται από τα μέσα επικοινωνίας αποτελεί πρόκληση για κάθε άτομο.

Αφ' ενός, τα μέσα προσφέρουν συναρπαστικές ευκαιρίες σ' εκείνους από τους πολίτες που έχουν εκπαιδευτεί στη χρήση των μέσων, και κατά συνέπεια μπορούν να τα χειρίζονται κριτικά και με τη βούλησή τους, και μπορούν να διαχειριστούν τον όγκο των εντελώς διαφορετικών τύπων και ποιότητας πληροφοριών.

Αφ' ετέρου, τα μέσα επικοινωνίας αποκλείουν όλους εκείνους που δεν έχουν τη δυνατότητα να τα αποκτήσουν ή δεν έχουν τις δεξιότητες να τα χρησιμοποιήσουν, όσο και εκείνους που δε μπορούν να κρίνουν την ποιότητα της πληροφορίας.

2. Γραμματισμός στα μέσα επικοινωνίας– μια βασική ικανότητα στην EDC/HRE

Ο γραμματισμός στα μέσα επικοινωνίας είναι ίσως η βασική ικανότητα στην EDC/HRE και συνδέεται άμεσα με τη διδασκαλία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η ελευθερία των μέσων και το δικαίωμα σε ελεύθερη πρόσβαση στην πληροφορία εξαρτάται από την ικανότητα άσκησης αυτού του δικαιώματος. Η ανισότητα στον γραμματισμό στα μέσα επικοινωνίας που υπάρχει στην κοινωνία, δημιουργεί μια νέα διάσταση άνισων ευκαιριών και νέες μορφές συμμετοχής και αποκλεισμού.

Η ενότητα αυτή επιχειρεί να βοηθήσει τους μαθητές να κάνουν ένα σημαντικό βήμα στην κατεύθυνση της ανάπτυξης του γραμματισμού στα μέσα. Οι μαθητές αποκτούν εικόνα της κατασκευής της πραγματικότητας μέσα από τα μέσα επικοινωνίας, τόσο ως παραγωγοί όσο και ως δέκτες μηνυμάτων που προέρχονται από αυτά. Μέσα από διαφορετικές διαδικασίες, είτε ως φύλακες είτε ως σχεδιαστές της ατζέντας, συμμετέχουν στο γεγονός ότι η εικόνα που έχουμε για τον κόσμο και στη συγκεκριμένη περίπτωση για την πολιτική, βασίζεται και διαμορφώνεται από μηνύματα που προέρχονται από τα μέσα και τα αντιλαμβανόμαστε αφού έχουν περάσει από δύο φίλτρα – τις επιλογές εκείνων που παράγουν αυτά τα μηνύματα και τις δικές μας, που είναι ανάλογες με τον τρόπο που χρησιμοποιούμε τα μέσα επικοινωνίας.

Η ενότητα εστιάζει σε μια σημαντική πτυχή του γραμματισμού στα μέσα επικοινωνίας: όλα τα μηνύματα των μέσων είναι κατασκευασμένα. Υπάρχουν πολλές δυνατότητες διαπολιτισμικής διδασκαλίας, όπως για παράδειγμα στη γλώσσα, με ανάλυση της ιδιαίτερης γλώσσας που χρησιμοποιείται από τα μέσα (βλ. υλικό για εκπαιδευτικούς 9Α – Μαθαίνοντας τι να ψάξουμε, αρ. 1 και 2).

3. Περίγραμμα της ενότητας

Η παρούσα ενότητα εστιάζει στο ζήτημα του τρόπου που επιτελείται η φύλαξη και η διαμόρφωση της ατζέντας στα μέσα επικοινωνίας. Οι μαθητές προσεγγίζουν το ζήτημα από την πλευρά των χρηστών και των παραγωγών των μέσων, με βιωματικό τρόπο.

Μάθημα 1: Είμαστε οι φύλακες! Εμείς αποφασίζουμε τι θέλουμε να διαβάσουμε.

Μαθήματα 2 και 3: Είμαστε οι φύλακες! Εμείς αποφασίζουμε ποιες ειδήσεις θα δοθούν στους αναγνώστες για να επιλέξουν.

Μάθημα 2: Ποιος ελέγχει τα μέσα επικοινωνίας; Εμείς ή εκείνα; Ανατροφοδότηση.

Στο πρώτο μάθημα οι μαθητές συνειδητοποιούν τον ρόλο τους ως άτομα που επιλέγουν και φιλτράρουν τις πληροφορίες. Επιλέγουν ανάμεσα σε δύο διαφορετικές εφημερίδες, διαλέγουν ένα σύνολο πληροφοριών και απορρίπτουν ένα άλλο. Με αυτό τον τρόπο ασκούν το δικαίωμα της ελεύθερης πρόσβασης και της επιλογής πληροφοριών.

Στο δεύτερο και το τρίτο μάθημα, οι μαθητές ασχολούνται με μια βασική δραστηριότητα, ένα μικρό project στο οποίο θα δημιουργήσουν μια εφημερίδα τοίχου. Πάλι δρουν ως φύλακες, αλλά αυτή τη φορά ως αποστολείς και όχι ως δέκτες. Ασκούν το δικαίωμα πρόσβασης σε ελεύθερο και αλογόκριτο τύπο.

Στο τέταρτο μάθημα, οι μαθητές συζητούν για τις επιλογές τους και για τη δύναμη των μέσων, τόσο ως εργαλείο επικοινωνίας όσο και δύναμης. Συνειδητοποιούν επίσης το ισχυρό κονστρουκτιβιστικό στοιχείο της εικόνας του κόσμου, όπως διαπλάθεται από εκείνους που παράγουν και λαμβάνουν τις πληροφορίες.

4. Κονστρουκτιβιστική μάθηση και διδασκαλία

Η παρούσα ενότητα παρέχει στους μαθητές χρόνο και ελευθερία για κονστρουκτιβιστική μάθηση. Στο συγκεκριμένο περιβάλλον των μέσων επικοινωνίας, η κονστρουκτιβιστική μάθηση αντιστοιχεί άμεσα στην κατασκευή του μηνύματος που μεταφέρουν τα μέσα. Το μήνυμα αυτό κατασκευάζεται από κάποιον άλλον, που έχει συγκεκριμένο συμφέρον και έχει κατά νου συγκεκριμένο στρατηγικό σκοπό («να κοινοποιήσει ή να πουλήσει») και από τον χρήστη.

Ο/η εκπαιδευτικός παρουσιάζει με τη διδασκαλία του τις έννοιες του φύλακα, του σχεδιαστή της ατζέντας, του πολιτισμού των μέσων, της ελευθερίας των μέσων και της ελεύθερης πρόσβασης στην πληροφορία, συνδέοντάς τις με το περιεχόμενο της κονστρουκτιβιστικής μάθησης (βλ. παρακάτω τον πίνακα με τις βασικές έννοιες)

5. Η επιλογή του μέσου

Στην ενότητα αυτή ασχολούμαστε με το κλασσικό έντυπο μέσο επικοινωνίας, την εφημερίδα, παρ' όλο που δεν είναι η πρώτη επιλογή των νέων. Για ποιον λόγο τότε, οι μαθητές να ασχοληθούν σ' αυτή την ενότητα με τη δημιουργία και την ανάγνωση εφημερίδων;

1. Ο πρώτος λόγος είναι πραγματιστικός. Η ανάγνωση και η παραγωγή μιας απλής εφημερίδας τοίχου απαιτεί πηγές που μπορούν να βρεθούν οπουδήποτε και εξασφαλίζονται χωρίς μεγάλο κόστος.
2. Από διδακτική άποψη, ένα απλό παράδειγμα λειτουργεί καλύτερα για τη διδασκαλία ενός μέρους του γραμματισμού στα μέσα επικοινωνίας. Γράφοντας με το χέρι, κόβοντας, κολλώντας και ζωγραφίζοντας, οι μαθητές επιστρέφουν στις ρίζες της παραγωγής των μέσων. Ακόμη όμως και στην παραγωγή μιας απλής εφημερίδας τοίχου, γίνεται φανερό το φαινόμενο της φύλαξης από τους συντάκτες, όπως και η αρχή της κατασκευής μιας εικόνας της πραγματικότητας με τη χρήση ενός μηνύματος.
Φυσικά, αυτές οι βασικές πτυχές υπάρχουν και σε όλα τα άλλα μέσα –το ραδιόφωνο, την τηλεόραση, κάθε είδους φωτογραφία, τους τρόπους επικοινωνίας μέσω διαδικτύου, τα μηνύματα στα κινητά, κ.λπ. Όμως, όλα αυτά τα μέσα έχουν μεγαλύτερες απαιτήσεις πηγών και πιο σύνθετη παραγωγή, αλλά και

πιο πολύπλοκη ανάλυση και αποδόμηση.

3. Η προσέγγιση με τη χρήση της εφημερίδας ακολουθεί την αρχή της σπειροειδούς ανάπτυξης της θεματολογίας της EDC/HRE. Οι δραστηριότητες με τις οποίες ασχολούνται οι μαθητές συνδέονται με τις αντίστοιχες της Ενότητας 7 στον τόμο III, *Ζούμε δημοκρατικά*, για το επίπεδο του γυμνασίου. Οι ενότητες αυτές διαφέρουν ως προς το επίπεδο της ανατροφοδότησης από τους μαθητές.

Βασικές έννοιες

Φιλτράροντας την πληροφορία

Στην τελική εκτύπωση εμφανίζεται μόνο ένα μικρό ποσοστό των πληροφοριών που φτάνουν καθημερινά στους συντάκτες των ειδήσεων, γιατί φιλτράρουν ό,τι δε μπορεί να κοινοποιηθεί. Ένα κριτήριο είναι αν αυτή η πληροφορία αξίζει να συμπεριληφθεί – αξίζει, ή είναι αρκετά ενδιαφέρουσα; Ένα άλλο κριτήριο είναι απλά ο διαθέσιμος χώρος. Ένα τρίτο είναι το είδος της ισορροπίας που περιμένουν οι αναγνώστες ανάμεσα στην πληροφορία και τη διασκέδαση, ανάμεσα στην πολιτική, την οικονομία, τον αθλητισμό, τις διασημότητες, κ.λπ.

Και ο αναγνώστης, όμως, με τη σειρά του, φιλτράρει την περισσότερη από την ύλη που προσφέρει η εφημερίδα. Γνωρίζουμε από την προσωπική μας εμπειρία πως συνήθως επιλέγουμε κάποια άρθρα και κείμενα, και τελικά πετάμε την εφημερίδα αφού έχουμε διαβάσει το 5-10% από το περιεχόμενό της.

Η αρχή της φύλαξης αφορά και τα άλλα μέσα επικοινωνίας: την τηλεόραση και το ραδιόφωνο, το διαδίκτυο και τα βιβλία.

Ρύθμιση της ατζέντας

Οι συντάκτες των ειδήσεων επηρεάζουν κατά πολύ την πολιτική ατζέντα. Φέρνοντας στην επιφάνεια συγκεκριμένα προβλήματα ή σκάνδαλα και προσελκύοντας την προσοχή του κοινού, προκαλούν συζητήσεις και, έτσι συχνά, εκείνοι που διαμορφώνουν την πολιτική με κάποιον τρόπο αντιδρούν. Και σ' αυτό το σημείο, οι αναγνώστες πρέπει να παίξουν τον ρόλο τους, ανάλογα με τον τρόπο που αντιδρούν στα θέματα που προωθούνται.

Ο πολιτισμός των μέσων

Ζούμε στον πολιτισμό των μέσων επικοινωνίας (βλ. υλικό για εκπαιδευτικούς 9Α). Κατά την τελευταία δεκαετία, έχουν αναδυθεί τρόποι επικοινωνίας και μεταφοράς πληροφοριών μέσω διαδικτύου, που υποβοηθούνται από την τεχνολογία των κινητών τηλεφώνων και που είναι ιδιαίτερα αγαπητοί από τη νέα γενιά. Επιπρόσθετα, η διαδικασία της παγκοσμιοποίησης έχει ενισχύσει την επικράτηση των μέσων. Τα μηνύματα που μεταφέρονται από τα μέσα, από γραπτά έχουν γίνει εικονομηνύματα, αλλάζοντας τις συνήθειες της επικοινωνίας και της ανάγνωσης.

Ελεύθερη πρόσβαση στην πληροφορία και ελευθερία του τύπου

Ευρωπαϊκή Διακήρυξη για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, Άρθρο 10.1. (φυλλάδιο για τους μαθητές 2.6.)

Βλέπε επίσης την Οικουμενική Διακήρυξη για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, Άρθρο 19 (φυλλάδιο για τους μαθητές 2.5).

Οι παραγωγοί και οι χρήστες των μέσων ασκούν ένα θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα. Κάθε λογοκρισία αυτών των ελευθεριών κάνει τη διαφορά ανάμεσα στις δικτατορίες και τις δημοκρατίες. Αυτές οι ελευθερίες, μαζί με την τεχνολογική επανάσταση που έγινε μετά την ανακάλυψη του υπολογιστή και του διαδικτύου έχουν συντελέσει στη δημιουργία του πολιτισμού των μέσων στον οποίο ζούμε σήμερα. Η εμπειρία μας έχει θετικά και αρνητικά στοιχεία, όπως συμβαίνει πάντοτε στη διαδικασία του εκσυγχρονισμού: αν μπορέσουμε να διαχειριστούμε τις δυνατότητες, κερδίζουμε - αν δε μπορέσουμε να ανταποκριθούμε στις απαιτήσεις, χάνουμε. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο ο γραμματισμός στα μέσα επικοινωνίας αποτελεί βασική ικανότητα στην EDC/HRE.

Ανάπτυξη ικανοτήτων: σύνδεση με άλλες ενότητες αυτού του τόμου

Τι δείχνει αυτός ο πίνακας

Ο τίτλος αυτού του εγχειριδίου, *Συμμετέχουμε στη δημοκρατία*, εστιάζει στις ικανότητες του ενεργού πολίτη στη δημοκρατία. Ο πίνακας που έπεται, παρουσιάζει τη δυνατότητα να συνδυάσουμε τις ενότητες του. Στη σκιασμένη σειρά, φαίνονται οι ικανότητες που αναπτύσσονται στην Ενότητα 9. Στη στήλη με έντονο περιθώριο φαίνονται οι ικανότητες της πολιτικής λήψης αποφάσεων και δράσης, διότι συνδέονται στενά με τη συμμετοχή στη δημοκρατία. Οι άλλες σειρές υποδεικνύουν συνδέσεις με άλλες ενότητες αυτού του τόμου και συγκεκριμένα με ικανότητες που ενισχύουν τους μαθητές στην ενότητα 9.

Πώς χρησιμοποιείται ο πίνακας

Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να χρησιμοποιήσουν τον πίνακα ως εργαλείο για τον σχεδιασμό ενός μαθήματος στην EDC/HRE με διαφορετικούς τρόπους.

- Βοηθά εκείνους που διαθέτουν λίγες ώρες για EDC/HRE: κάποιος μπορεί να επιλέξει μόνο αυτή την ενότητα και να παραλείψει τις άλλες, διότι κάποιες βασικές ικανότητες αναπτύσσονται, σε κάποιο βαθμό, σε αυτή την ενότητα (όπως για παράδειγμα, κατανοώ τη σημασία του γραμματισμού στα μέσα, ασκώ βασικές ελευθερίες, η ένταση ανάμεσα στην ισότητα και την ελευθερία).

Ενότητες	Διαστάσεις ανάπτυξης ικανοτήτων			Στάσεις και αξίες
	Πολιτική ανάλυση και κριτική ικανότητα	Μέθοδοι και δεξιότητες	Εφαρμογή πολιτικών αποφάσεων και δράσεων	
9 Τα μέσα	Συμμετοχή στη δημοκρατία με τη χρήση επικοινωνίας μέσα από τα μέσα επικοινωνίας Οι παραγωγοί και οι χρήστες των μέσων επιλέγουν την πληροφορία.	Κατασκευή και αποδόμηση μηνυμάτων που εκπέμπουν τα μέσα	Χρήση των μέσων ως μέσων για τη μετάδοση των απόψεων και των συμφερόντων μας	Επίγνωση της εξάρτησης από την προσέγγιση της πραγματικότητας από «δεύτερο χέρι», ιδιαίτερα στον χώρο της πολιτικής
7 Ισότητα	Οι ίσες ευκαιρίες συμμετοχής εξαρτώνται από τον γραμματισμό στα μέσα.			Επίγνωση ότι η πληροφορία είναι πηγή ισχύος.
8 Ελευθερία	Ελευθερία των μέσων και ελεύθερη πρόσβαση στην πληροφορία.		Επιλογή πληροφορίας και διαμόρφωση ατζέντας: άσκηση στα ανθρώπινα δικαιώματα.	Επίγνωση ότι η πληροφορία είναι μέσο ελέγχου της ισχύος και της εξουσίας.
3 Ετερότητα και πλουραλισμός	Η ποικιλία απόψεων και συμφερόντων αντανakλάται στα μέσα επικοινωνίας.			
6 Κυβέρνηση και πολιτική	Διαμόρφωση της ατζέντας.			

ΕΝΟΤΗΤΑ 5: Κανόνες και νόμος - Τι μας εξυπηρετεί καλύτερα; Παιχνίδι λήψης αποφάσεων

Θέμα του μαθήματος	Άσκηση δεξιότητας/ μαθησιακός στόχος	Δραστηριότητες για τους μαθητές	Πηγές και υλικό	Μέθοδος
Μάθημα 1 Είμαστε οι φύλακες! Εμείς αποφασίζουμε τι θέλουμε να διαβάσουμε.	Επιλέγοντας την πληροφορία για δικό τους λογαριασμό, οι μαθητές αντιλαμβάνονται τις επιλογές τους για συγκεκριμένα μέσα και μηνύματα. Τόσο οι παραγωγοί όσο και οι χρήστες των μέσων λειτουργούν ως φύλακες.	Οι μαθητές, συζητούν με θέμα την προτίμησή τους για μια συγκεκριμένη εφημερίδα.	Πρωτοσέλιδα δύο διαφορετικών εφημερίδων της ίδιας μέρας. Φυλλάδιο για τους μαθητές 9.1 – 9.3. Χαρτί σεμιναρίου, μαρκαδόροι, ψαλίδια και κόλλες. Συλλογή άρθρων από έντυπα μέσα.	Παρουσιάσεις στην ολομέλεια και συζήτηση. Εισήγηση. Εργασία σε ομάδες.
Μαθήματα 2 και 3 Είμαστε οι φύλακες! Εμείς αποφασίζουμε ποιες ειδήσεις θα δοθούν στους αναγνώστες για να επιλέξουν.	Συνεργασία στην ομάδα, λήψη αποφάσεων, συμφωνία για τους στόχους και τον σχεδιασμό. Διαχείριση ομάδας και επίβλεψη. Οι συντάκτες κατασκευάζουν τα νέα που διαμορφώνουν την αντίληψή μας για την πραγματικότητα.	Οι μαθητές δημιουργούν τη δική τους εφημερίδα τοίχου. Συγκρίνουν τις εφημερίδες τους και τις επιλογές τους.	Φυλλάδιο για τους μαθητές 9.2 και 9.3. Χαρτί σεμιναρίου, μαρκαδόροι και ψαλίδια, κόλλες. Έντυπα μέσα όλων των ειδών και των κατηγοριών.	Εργασία project.
Μάθημα 4 Ποιος ελέγχει τα μέσα επικοινωνίας; Εμείς ή εκείνα; Ανατροφοδότηση.	Συζήτηση για τις επιλογές και τις επιπτώσεις τους. Τα μέσα είναι ισχυρό όργανο επικοινωνίας και ελέγχου.	Οι μαθητές συγκρίνουν και συζητούν για τις επιλογές και τις αποφάσεις τους.	Έκθεση των εφημερίδων τοίχου. Υλικό για εκπαιδευτικούς 9Α.	Παρουσιάσεις, συζήτηση σε ολομέλεια. Εισήγηση.

Μάθημα 1

Είμαστε οι φύλακες!

Εμείς αποφασίζουμε τι θέλουμε να διαβάσουμε

Ο πίνακας συνοψίζει τις πληροφορίες που χρειάζεται ο/η εκπαιδευτικός ώστε να σχεδιάσει και να διδάξει το μάθημα.

Η άσκηση στις ικανότητες αφορά άμεσα την EDC/HRE.

Οι μαθησιακός στόχος υποδεικνύει όσα γνωρίζουν και κατανοούν οι μαθητές.

Οι δραστηριότητες για τους μαθητές, με τη μέθοδο, συγκροτούν το βασικό στοιχείο της διαδικασίας μάθησης.

Ο πίνακας για επιλογή υλικού υποστηρίζει την προετοιμασία του μαθήματος.

Ο προσδιορισμός του διαθέσιμου χρόνου δίνει ένα αδρό περίγραμμα για τη διαχείριση του χρόνου.

Άσκηση ικανοτήτων	Επιλέγοντας την πληροφορία για λογαριασμό τους, οι μαθητές συνειδητοποιούν τις προτιμήσεις τους για συγκεκριμένα μέσα και μηνύματα.
Μαθησιακός στόχος	Τόσο οι παραγωγοί όσο και οι χρήστες των μέσων λειτουργούν στη βάση της επιλογής της πληροφορίας. Τα μέσα οικοδομούν την εικόνα μας για τον κόσμο. Έχουν τη δύναμη να αποφασίσουν για το περιεχόμενο της πληροφόρησής μας (φύλαξη, διαμόρφωση της ατζέντας). Παράλληλα όμως, εμείς, οι χρήστες των μέσων, επιλέγουμε για δικό μας λογαριασμό. Επιλέγουμε να απορρίψουμε συγκεκριμένα μέσα και επίσης επιλέγουμε σε ποια μηνύματα θα δώσουμε την προσοχή μας.
Δραστηριότητες για τους μαθητές	Οι μαθητές συζητούν για την προτίμησή τους σε μια συγκεκριμένη εφημερίδα.
Πηγές και υλικό	Πρωτοσέλιδα δύο διαφορετικών εφημερίδων της ίδιας μέρας. Σε μεγάλες τάξεις θα χρειαστούν δύο ή τρία αντίτυπα των πρωτοσέλιδων. Φυλλάδιο για τους μαθητές 9.1 – 9.3, χαρτί σεμιναρίου, μαρκαδόροι, ψαλίδια και κόλλα. Συλλογή θεμάτων από εφημερίδες.
Μέθοδος	Παρουσιάσεις σε ολομέλεια και συζήτηση. Εισήγηση. Ομαδική εργασία.
Προσδιορισμός διαθέσιμου χρόνου	Φάση 1: Ο/η εκπαιδευτικός εισηγείται την έννοια της φύλαξης. (25 λεπτά)
	Φάση 2: Οι μαθητές σχεδιάζουν την εφημερίδα τοίχου της ομάδας τους. (15 λεπτά)

Επιπρόσθετες πληροφορίες

Οι μαθητές, ως χρήστες, και λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορές που υπάρχουν ανάμεσα στα μέσα, επιλέγουν κάποιο και απορρίπτουν κάποιο άλλο. Με αυτές τις επιλογές, οι μαθητές δρουν επιλέγοντας πληροφορίες για δικό τους λογαριασμό και το αντιλαμβάνονται.

Αλλάζοντας την προοπτική, οι μαθητές συνειδητοποιούν ότι και οι συντάκτες έχουν καθορίσει προτεραιότητες και κάνουν επιλογές. Ποιες επιλογές και για ποιους λόγους; Έχοντας αυτό το ερώτημα κατά νου, οι μαθητές θα ξεκινήσουν το project τους. Θα βρουν την απάντηση κάνοντας παρόμοιες επιλογές – κατανοώντας τα μέσα με το να παράγουν μέσα. Αρχίζουν τη βασική δραστηριότητα της ενότητας αυτής.

Η εισήγηση του/της εκπαιδευτικού σχετίζεται με τη διαδικασία κονστрукτιβιστικής μάθησης των μαθητών. Ο/η εκπαιδευτικός εισηγείται την έννοια της φύλαξης, αφότου οι μαθητές έχουν δει τις αποδείξεις. Αλλού, οι μαθητές εφαρμόζουν τη νέα έννοια στο project τους, καθώς τους παρέχει τα βασικά ερωτήματα της δραστηριότητάς τους.

Περιγραφή του μαθήματος

Προετοιμασία του μαθήματος

Τρεις εβδομάδες πριν την έναρξη της ενότητας, ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να συλλέξουν έντυπα μέσα: εφημερίδες, περιοδικά, διαφημιστικά φυλλάδια, κ.λπ. Είναι απαραίτητο να συλλέξουν και φωτογραφίες. Οι μαθητές πρέπει να φέρουν το υλικό αυτό στην τάξη στο πρώτο μάθημα της ενότητας.

Ανάλογα με τον διαθέσιμο χώρο, το υλικό τοποθετείται στα θρανία της τάξης. Οι μαθητές θα το χρησιμοποιήσουν όταν θα παράξουν την εφημερίδα τοίχου, στα μαθήματα 2 και 3.

Και ο/η εκπαιδευτικός συλλέγει εφημερίδες και περιοδικά. Προετοιμάζοντας το πρώτο μάθημα, ο/η εκπαιδευτικός επιλέγει από το υλικό ζεύγη πρωτοσέλιδων από διαφορετικές εφημερίδες. Τα πρωτοσέλιδα με τα οποία θα εργαστεί κάθε ομάδα θα πρέπει να είναι της ίδιας ημέρας, ώστε να είναι δυνατή η σύγκρισή τους, αλλά και η σύγκριση των αποτελεσμάτων στην ολομέλεια. Κάθε ομάδα θα πρέπει να πάρει ένα ζευγάρι πρωτοσέλιδων διαφορετικών εφημερίδων. Αν οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα, μπορούν να επιλέξουν και ξενόγλωσσες εφημερίδες.

Στην ιστοσελίδα www.newseum.org υπάρχουν πρωτοσέλιδα εφημερίδων πολλών Ευρωπαϊκών χωρών σε Α4. Αν τις χρησιμοποιήσει ο/η εκπαιδευτικός, θα πρέπει να τις τυπώσει και να τις δώσει στους μαθητές, όχι να τις χρησιμοποιήσει ως διαφάνειες (βλ. παρακάτω βήμα 1.1).

Φάση 1: Ο/η εκπαιδευτικός εισηγείται την έννοια της επιλογής της πληροφορίας

Βήμα 1.1: Οι μαθητές εκδηλώνουν τις προτιμήσεις τους για μια εφημερίδα

Ο/η εκπαιδευτικός τοποθετεί δύο πρωτοσέλιδα διαφορετικών εφημερίδων στον πίνακα, για παράδειγμα μια σοβαρή εφημερίδα και μια κίτρινου τύπου, ή μια τοπική και μια εφημερίδα με πανελλήνια κυκλοφορία, ή εφημερίδες που παρουσιάζουν διαφορετικές πολιτικές απόψεις.

Αν είναι διαθέσιμα παραπάνω από ένα αντίτυπα πρωτοσέλιδων, τοποθετούνται με διάστημα ανάμεσά τους, ώστε να τις βλέπουν όλοι οι μαθητές. Σε μεγάλες τάξεις, με τον τρόπο αυτό εξοικονομείται χρόνος.

Οι μαθητές πλησιάζουν και μελετούν σιωπηλά τα δύο πρωτοσέλιδα.

Ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να συγκεντρωθούν μπροστά από την εφημερίδα που προτιμούν. Οι μαθητές σχηματίζουν δύο ομάδες, και αν είναι απαραίτητο και μια τρίτη που δεν προτιμά καμία από τις δύο. Οι μαθητές ανταλλάσσουν τις απόψεις τους με συντομία στις ομάδες και αιτιολογούν την επιλογή τους στην ολομέλεια.

Ο/η εκπαιδευτικός ακούει και συντονίζει την ανταλλαγή απόψεων, αλλά δε σχολιάζει τα όσα αναφέρουν οι μαθητές για τις επιλογές τους.

Βήμα 1.2: Οδηγία: η βασική έννοια της επιλογής της πληροφορίας

Ο/η εκπαιδευτικός εισηγείται σύντομα την έννοια της επιλογής και του φιλτραρίσματος της πληροφορίας, και τη διπλή σημασία της. Τη συνδέει με το περιεχόμενο των όσων ανέφεραν οι μαθητές στο βήμα 1.1. Όπως μόλις έδειξαν οι μαθητές, συχνά έχουμε ξεκάθαρες προτιμήσεις για μια συγκεκριμένη εφημερίδα. Οι εφημερίδες έχουν μεγάλες διαφορές μεταξύ τους. Προτιμούμε μια εφημερίδα και απορρίπτουμε μίαν άλλη. Στην καθημερινότητά μας, πολλές φορές, για την πληροφόρησή μας, αντί για εφημερίδες επιλέγουμε να χρησιμοποιήσουμε άλλα μέσα, όπως την τηλεόραση ή το διαδίκτυο. Σ' αυτό το ζήτημα, λειτουργούμε με βάση την επιλογή. Αποφασίζουμε σε ποιο μέσον και σε ποια μηνύματα αυτού του μέσου θα δώσουμε προσοχή. Τα μέσα εξαρτώνται από μας – χωρίς την προσοχή μας, οι προσπάθειές τους πέφτουν στο κενό.

Στο σημείο αυτό, ο/η εκπαιδευτικός αλλάζει την προοπτική του ζητήματος: δεν είναι μόνο οι αναγνώστες που λειτουργούν επιλέγοντας, αλλά και οι συντάκτες των εφημερίδων. Αποφασίζουν τι θα προσφέρουν στους αναγνώστες ώστε εκείνοι με τη σειρά τους να επιλέξουν από αυτά. Οπότε, εξαρτόμαστε από τα μέσα – λαμβάνουμε τις πληροφορίες που αυτά έχουν επιλέξει.

Φάση 2: Οι μαθητές σχεδιάζουν την εφημερίδα τοίχου της ομάδας τους

Φυλλάδια για τους μαθητές 9.1-9.3.

Βήμα 2.1 Ο/η εκπαιδευτικός δίνει οδηγίες στους μαθητές για τη δραστηριότητα

Οι μαθητές σχηματίζουν ομάδες των τεσσάρων έως έξι, και δημιουργούν ομάδες συντακτών. Στα δύο επόμενα μαθήματα εργάζονται για τη δημιουργία της εφημερίδας τοίχου της ομάδας τους.

Αυτή η δραστηριότητα αντικατοπτρίζει το ρόλο του φύλακα για τους συντάκτες και σχετίζεται με ζητήματα όπως:

- Τι θέματα θα συμπεριλάβουμε;
- Ποιο από τα θέματα θα επιλέξουμε ως βασικό άρθρο, που να προσελκύσει τα βλέμματα;
- Τι θα πρέπει να αφήσουμε έξω, λόγω στενότητας χώρου;

Οι μαθητές θα συνειδητοποιήσουν ότι αυτά τα ζητήματα αναδεικνύουν την εφαρμογή της ελευθερίας του τύπου στην πράξη – απόλαυση της ελευθερίας, αλλά παράλληλα υπευθυνότητα για την επίλυση δύσκολων προβλημάτων.

Ο/η εκπαιδευτικός δίνει εξηγήσεις σε τεχνικά ζητήματα. Οι μαθητές μπορούν να χρησιμοποιήσουν μέχρι δύο φύλλα σεμιναρίου. Τα άρθρα πρέπει να είναι χειρόγραφα. Μπορούν να χρησιμοποιήσουν φωτογραφίες και διαγράμματα από τις εφημερίδες και να τις χρησιμοποιήσουν για να αντλήσουν πληροφορίες. Όμως, ο χρόνος και ο χώρος είναι περιορισμένος. Η εφημερίδα τους θα πρέπει να είναι έτοιμη για ανάρτηση στο τέλος του επόμενου μαθήματος.

Οι μαθητές μετακινούν τα θρανία τους ώστε να εξασφαλίσουν μεγάλη επιφάνεια για να εργαστούν.

Βήμα 2.2 Οι μαθητές αρχίζουν τη δραστηριότητά τους

Σύμφωνα με τις οδηγίες του/της εκπαιδευτικού, οι μαθητές αρχίζουν την ανάγνωση του υλικού τους. Αν υπάρχει χρόνος, προχωρούν στα επόμενα βήματα.

Μαθήματα 2 και 3

Είμαστε οι φύλακες!

Εμείς αποφασίζουμε ποιες ειδήσεις θα δοθούν στους αναγνώστες για να επιλέξουν

Ο πίνακας συνοψίζει τις πληροφορίες που χρειάζεται ο/η εκπαιδευτικός ώστε να σχεδιάσει και να διδάξει το μάθημα.

Η άσκηση στις ικανότητες αφορά άμεσα την EDC/HRE.

Οι μαθησιακός στόχος υποδεικνύει όσα γνωρίζουν και κατανοούν οι μαθητές.

Οι δραστηριότητες για τους μαθητές, με τη μέθοδο, συγκροτούν το βασικό στοιχείο της διαδικασίας μάθησης.

Ο πίνακας για επιλογή υλικού υποστηρίζει την προετοιμασία του μαθήματος.

Ο προσδιορισμός του διαθέσιμου χρόνου δίνει ένα αδρό περίγραμμα για τη διαχείριση του χρόνου.

Άσκηση ικανοτήτων	Συνεργασία στην ομάδα, λήψη αποφάσεων, συμφωνία σε στόχους και σχεδιασμό. Διαχείριση ομάδας και επίβλεψη.
Μαθησιακός στόχος	Οι συντάκτες των μέσων διαμορφώνουν και ελέγχουν τις ειδήσεις που δομούν την εικόνα της πραγματικότητας. Επιλέγοντας τις πληροφορίες και σχεδιάζοντας την ατζέντα τα μέσα ασκούν δύναμη με «λεπτό» τρόπο.
Δραστηριότητες για τους μαθητές	Οι μαθητές δημιουργούν τη δική τους εφημερίδα τοίχου. Συγκρίνουν τις εφημερίδες τους και τις επιλογές τους.
Πηγές και υλικό	Φυλλάδια μαθητών 9.1 – 9.3, χαρτί σεμιναρίου, μαρκαδόροι, ψαλίδια και κόλλα. Συλλογή εφημερίδων κάθε μορφής και κατηγορίας.
Μέθοδος	Εργασία project.
Προσδιορισμός διαθέσιμου χρόνου	1. Οι μαθητές συντάσσουν και παράγουν μια εφημερίδα τοίχου. (60 λεπτά) 2. Οι μαθητές διαβάζουν τις εφημερίδες των άλλων ομάδων. (20 λεπτά)

Επιπρόσθετες πληροφορίες

Το δεύτερο και το τρίτο μάθημα είναι αφιερωμένα στην καρδιά της ενότητας, τη δραστηριότητα όπου οι μαθητές λειτουργούν ως συντάκτες και δημιουργούν τη δική τους εφημερίδα. Θα ασχοληθούν με τα ίδια ζητήματα – ποια θέματα και γεγονότα να συμπεριλάβουν και ποια να παραλείψουν – και θα συζητήσουν για τα κριτήρια των επιλογών που πρέπει να γίνουν. Επιπρόσθετα, η παραγωγή μιας εφημερίδας τοίχου σε μια ώρα απαιτεί υψηλό επίπεδο δεξιοτήτων προγραμματισμού της εργασίας τους και διαχείρισης του διαθέσιμου χρόνου.

Σ' αυτό το σημείο, προτείνεται ο τύπος (το φορμάτ) της εφημερίδας τοίχου. Τα τεχνικά στοιχεία της παραγωγής της εφημερίδας δεν είναι απαραίτητα. Οι μαθητές μπορούν να γράψουν τα άρθρα τους με το χέρι.

Η παραγωγή μιας εφημερίδας τοίχου παραπέμπει τους μαθητές στις ρίζες της δημοσιογραφίας, και τους δίνει την ευκαιρία να εστιάσουν στα ουσιαστικά στοιχεία της σύνταξης και στις επιλογές που χρειάζεται να γίνουν.

Στο περιβάλλον της «μάθησης μέσω δραστηριοτήτων», ο/η εκπαιδευτικός, λειτουργεί ως «βοηθός», που διευκολύνει τους μαθητές αν χρειάζονται επιπλέον υλικό, πρόσβαση σε υπολογιστή, κ.λπ. Ο/η εκπαιδευτικός παράλληλα παρατηρεί τους μαθητές και αξιολογεί το επίπεδο των ικανοτήτων και την ανάπτυξή τους. Ο/η εκπαιδευτικός ακούει τις συζητήσεις των μαθητών και διαβάζει τις εφημερίδες τους καθώς τις δημιουργούν. Έτσι, προετοιμάζεται για τη σύντομη αλλά απαραίτητη εισήγηση του μαθήματος 4.

Περιγραφή του μαθήματος

Φάση 1: Οι μαθητές συντάσσουν και δημιουργούν τις εφημερίδες τους

Φυλλάδια μαθητών 9.1 – 9.3.

Οι μαθητές εργάζονται σε ομάδες. Μέλη των ομάδων παίρνουν τους ρόλους του αρχισυντάκτη, του χρονομέτρη και του παρουσιαστή.

Ακολουθούν ή προσαρμόζουν το σχέδιο εργασίας που προτείνεται στο φυλλάδιο για τους μαθητές 9.3.

Αν μεταξύ των μαθημάτων 2 και 3 μεσολαβεί διάλειμμα, είναι απαραίτητο να φυλαχτεί το υλικό με ασφάλεια. Ο/η εκπαιδευτικός και οι μαθητές αποφασίζουν ποιος είναι υπεύθυνος γι' αυτό.

Ακολουθώντας τις οδηγίες του φυλλαδίου για τους μαθητές 9.3, οι παρουσιαστές προετοιμάζουν την παρουσίασή τους για την ολομέλεια του μαθήματος 4.

Φάση 2: Οι μαθητές διαβάζουν τις εφημερίδες των άλλων ομάδων

Στα μισά του 3^{ου} μαθήματος, οι μαθητές τοποθετούν τις εφημερίδες τους στην τάξη. Στη συνέχεια, κάθε μαθητής διαβάζει τις εφημερίδες των άλλων, πριν την έναρξη του επόμενου μαθήματος.

Μάθημα 4

Ποιος ελέγχει τα μέσα επικοινωνίας; Εμείς ή εκείνα;

Τα μέσα - εργαλείο επικοινωνίας και ισχύος

Ο πίνακας συνοψίζει τις πληροφορίες που χρειάζεται ο/η εκπαιδευτικός ώστε να σχεδιάσει και να διδάξει το μάθημα.

Η άσκηση στις ικανότητες αφορά άμεσα την EDC/HRE.

Οι μαθησιακός στόχος υποδεικνύει όσα γνωρίζουν και κατανοούν οι μαθητές.

Οι δραστηριότητες για τους μαθητές, με τη μέθοδο, συγκροτούν το βασικό στοιχείο της διαδικασίας μάθησης.

Ο πίνακας για επιλογή υλικού υποστηρίζει την προετοιμασία του μαθήματος.

Ο προσδιορισμός του διαθέσιμου χρόνου δίνει ένα αδρό περίγραμμα για τη διαχείριση του χρόνου.

Άσκηση ικανοτήτων	Συζήτηση για τις επιλογές και τις επιπτώσεις τους.
Μαθησιακός στόχος	Τα μέσα επικοινωνίας είναι ισχυρό εργαλείο επικοινωνίας και ελέγχου.
Δραστηριότητες για τους μαθητές	Οι μαθητές συγκρίνουν και συζητούν για τις επιλογές και τις αποφάσεις τους.
Πηγές και υλικό	Ανάρτηση εφημερίδων τοίχου. Υλικό για εκπαιδευτικούς 9Α.
Μέθοδος	Παρουσιάσεις, συζήτηση σε ολομέλεια. Εισήγηση.
Προσδιορισμός διαθέσιμου χρόνου	1. Οι μαθητές συγκρίνουν τις επιλογές και τις αποφάσεις τους. (15 λεπτά)
	2. Οι μαθητές συζητούν για τη δημιουργία μηνυμάτων. (10 λεπτά)
	3. Εισήγηση από τον/την εκπαιδευτικό: δημιουργία ατζέντας, επιλογή πληροφοριών. (5 λεπτά)
	4. Καταληκτική συζήτηση. (10 λεπτά)

Επιπρόσθετες πληροφορίες

Οι μαθητές αναστοχάζονται πάνω στην εμπειρία της δραστηριότητας. Όταν διαβάζουν τις εφημερίδες των άλλων εστιάζουν στις αποφάσεις που λήφθηκαν για την επιλογή θεμάτων και εικόνων, και όχι στις ίδιες τις πληροφορίες. Δηλαδή, εξερευνούν τον ρόλο των μέσων ως φυλάκων και σχεδιαστών της ατζέντας.

Οι παρουσιαστές δημοσιοποιούν τις πληροφορίες που σχετίζονται με τις συζητήσεις τους στις ομάδες, και οι μαθητές συγκρίνουν και συζητούν τις αντίστοιχες εμπειρίες τους.

Ο/η εκπαιδευτικός, με σύντομη εισήγηση, προσθέτει τις έννοιες –τα μέσα ως φύλακες και σχεδιαστές της ατζέντας. Με αυτό τον τρόπο, η κονστρουκτιβιστική μάθηση εμπλουτίζεται με συστηματική καθοδήγηση. Η εμπειρία των μαθητών δημιουργεί το πλαίσιο στο οποίο η καθοδήγηση του/της εκπαιδευτικού προσθέτει νέα προοπτική, και δίνει τη δυνατότητα στους μαθητές να κατανοήσουν την εμπειρία τους σε ανώτερο, πιο αφηρημένο επίπεδο σκέψης και κατανόησης.

Υπάρχουν περισσότερες δυνατότητες επέκτασης της δραστηριότητας στη βάση της εμπειρίας των μαθητών. Μπορούν να συζητηθούν στο τέλος του μαθήματος.

Περιγραφή του μαθήματος

Οι μαθητές έχουν διαβάσει τις εφημερίδες των άλλων πριν το μάθημα.

Φάση 1: Οι μαθητές επεξηγούν και συγκρίνουν τις επιλογές τους

Κάθε παρουσιαστής, με τη σειρά, αναφέρει αποφάσεις που πήρε η ομάδα του και εξηγεί τους λόγους που οδήγησαν σ' αυτές. Ακολουθώντας τις οδηγίες του φυλλαδίου για τους μαθητές 9.3, οι παρουσιαστές σχολιάζουν τα παρακάτω σημεία:

- Επιλογή των κύριων ιστοριών.
- Ποια θέματα εξέτασε η ομάδα και γιατί κάποια θέματα επιλέχθηκαν ή απορρίφθηκαν.
- Η επιλογή των φωτογραφιών.
- Άλλα θέματα και ζητήματα που απασχόλησαν την ομάδα.

Η παρουσίαση εστιάζει στις αποφάσεις που σχετίζονται με τη φύλαξη και τον καθορισμό της ατζέντας, και όχι στο περιεχόμενο των εφημερίδων. Σχετίζονται με το περιεχόμενο της εισήγησης του δασκάλου, υπογραμμίζοντας την κοινή εμπειρία των ομάδων και προσθέτοντας κάποια βασικά στοιχεία του γραμματισμού στα μέσα επικοινωνίας. Με αυτό τον τρόπο, η κονστρουκτιβιστική μάθηση, χρησιμοποιώντας συστηματικές και σύντομες οδηγίες, θέτει το πλαίσιο για τη μετάδοση της εννοιολογικής γνώσης.

Φάση 2: Οι μαθητές συζητούν για την κατασκευή των μηνυμάτων

Ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να συγκρίνουν την αιτιολογία των αποφάσεών τους στις ομάδες. Είναι δυνατόν να προσδιοριστούν κάποια ισχυρά κριτήρια, για παράδειγμα την αξία των ειδήσεων; Σε ποιο βαθμό ελήφθησαν υπόψη ζητήματα ανταγωνισμού, για παράδειγμα το να χρησιμοποιηθούν «κράχτες»;

Η παρουσίαση και η σύγκριση των επιλογών μπορεί να οδηγήσει σε κρίσιμη συζήτηση. Οι μαθητές μπορεί να προβληματιστούν για την ισχυρή επίδραση των μέσων στο είδος των ειδήσεων που φτάνουν σ' εμάς ή αυτών που δε φτάνουν ποτέ σ' αυτά μας. Ο/η εκπαιδευτικός συντονίζει τη συζήτηση. Δε χρειάζεται να σχολιάσει τις παρουσιάσεις των μαθητών, ούτε να πάρει τον λόγο για πολύ.

Φάση 3: Εισήγηση του/της εκπαιδευτικού

Βήμα 3.1 Η βασική εισήγηση

Υλικό για εκπαιδευτικούς 9Α

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω (φάση 1), ο/η εκπαιδευτικός συνδέει τα κύρια σημεία της εισήγησής του με το περιεχόμενο της εμπειρίας και των ερωτήσεων των μαθητών. Χρειάζεται, λοιπόν, προσαρμοστικότητα, ώστε να παρουσιαστούν τα παρακάτω βασικά ζητήματα:

1. Όλα τα μηνύματα των μέσων επικοινωνίας είναι κατασκευασμένα. Ένα από τα βασικά στοιχεία της κατασκευής ενός μηνύματος είναι η επιλογή κάποιων πληροφοριών που γίνονται ιστορίες, ενώ παράλληλα απορρίπτονται άλλες πληροφορίες. Οι μαθητές εξερεύνησαν αυτή την πλευρά της κατασκευής ενός μηνύματος, όταν συνέταξαν τις εφημερίδες τους.
2. Επιλέγοντας και απορρίπτοντας πληροφορίες, οι συντάκτες και οι παραγωγοί των μέσων ασκούν επιλογή και σχεδιάζουν την ατζέντα. Επηρεάζουν έντονα την κοινή γνώμη και τη λήψη πολιτικών αποφάσεων, ακόμα και τον τρόπο που μετέχουμε στη δημοκρατία. Ο βαθμός που αυτή η επίδραση γίνεται έλεγχος, εξαρτάται από τον βαθμό που ασκούμε ή δεν ασκούμε τον ρόλο μας επιλέγοντας την πληροφορία.

Τα δύο παραπάνω σημεία συνδέονται στενά με την εμπειρία που απέκτησαν οι μαθητές στη μικρή τους δραστηριότητα. Η εισήγηση του/της εκπαιδευτικού μπορεί να τελειώσει εδώ, η ανάλυση των σημείων έχει προσφέρει αρκετή τροφή για σκέψη. Μπορεί όμως να προσθέσει κι άλλα σημεία, ανάλογα με τα ενδιαφέροντα και τις ερωτήσεις των μαθητών. Σ' αυτή την περίπτωση, θα πρέπει να δοθεί κι άλλος χρόνος.

Βήμα 3.2 Επεκτάσεις της εισήγησης

1. Τα μέσα επικοινωνίας, ως εμπορικές επιχειρήσεις, ανταγωνίζονται μεταξύ τους ποιο θα τραβήξει την προσοχή μας. Οι παραγωγοί των μέσων φροντίζουν να εναρμονίζονται με τα ενδιαφέροντα και τις προσδοκίες του ακροατηρίου τους. Η εμπορική τους επιτυχία εξαρτάται από τις επιλογές των χρηστών των μέσων.
2. Εξαρτόμαστε από τα μέσα για την αντίληψη του κόσμου. Σ' αυτό το μάθημα, οι μαθητές εστίασαν σε ένα κλασσικό μέσο, την εφημερίδα. Υπάρχουν όμως νέες μορφές μέσων, που τα χρησιμοποιούμε για διαφορετικούς σκοπούς. Έχουμε ακόμη τα κλασσικά είδη των μέσων (ραδιοτηλεοπτικά μέσα) – περιοδικά, εφημερίδες, τηλεόραση και ραδιόφωνο. Τα χρησιμοποιούμε κυρίως για πληροφόρηση και ψυχαγωγία. Επίσης, έχουμε νέα μέσα που βασίζονται στο διαδίκτυο (ιστοσελίδες, ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, blogs, facebook, twitter), αλλά και τα SMS. Έχουν πολλές χρήσεις, αλλά τα χρησιμοποιούμε κυρίως για να επικοινωνήσουμε με τους άλλους, και, όπως γνωρίζουν καλά οι μαθητές μας η νέα γενιά είναι πιο εξοικειωμένη με αυτά από τους γονείς της και, πολύ περισσότερο, από τους/τις εκπαιδευτικούς της.
3. Στις μέρες μας, ζούμε στον πολιτισμό των μέσων επικοινωνίας. Η κοινωνία είναι ένα δίκτυο αλληλεπίδρασης των μελών της. Η κοινωνική αλληλεπίδραση είναι σε μεγάλο βαθμό επικοινωνία. Αυτή η επικοινωνία ενισχύεται, σχηματοποιείται και διαμορφώνεται από τα μέσα. Τα μηνύματα των μέσων όχι μόνο αντανakλούν, αλλά και διαθλούν την πραγματικότητα.

Φάση 4: Καταληκτική συζήτηση και ολοκλήρωση της ενότητας

Πρέπει να δοθεί χρόνος στους μαθητές να εκφράσουν τη γνώμη τους ύστερα από την εισήγηση του δασκάλου.

Ίσως κάνουν ερωτήσεις κατανόησης ή προβληματιστούν για τη δύναμη των μέσων ως φυλάκων και σχεδιαστών της ατζέντας.

Στο τέλος, ο/η εκπαιδευτικός θέτει το ερώτημα αν θα συνεχίσει η δραστηριότητα και με ποιον τρόπο, για παράδειγμα προτείνοντας ένα από τα παρακάτω:

- Οι εφημερίδες τοίχου να προβληθούν στο σχολείο.
- Οι μαθητές να προσκαλέσουν έναν δημοσιογράφο στην τάξη, να του δείξουν τις εφημερίδες και να ζητήσουν τη γνώμη του, να συζητήσουν μαζί του το ζήτημα της φύλαξης.
- Μια ομάδα μαθητών – συντακτών να συνεχίσει τη δραστηριότητα στο σχολείο και να καθιερωθεί μια σχολική εφημερίδα τοίχου.
- Οι μαθητές να ασχοληθούν με τα μέσα που διαμορφώνουν και επηρεάζουν την κοινή γνώμη
- Οι μαθητές να εστιάσουν σε ένα από τα θέματα που αναφέρθηκαν και να αναλάβουν δράση. Είναι δυνατή η σύνδεσή του με άλλες ενότητες του παρόντος τόμου.

Υλικό για εκπαιδευτικούς 9Α

Δεξιότητες και στρατηγικές για την εκπαίδευση στα μέσα επικοινωνίας

της Elizabeth Thoman

Από την ώρα που το ραδιόφωνο-ξυπνητήρι μας ξυπνάει το πρωί μέχρι να μας πάρει ο ύπνος καθώς παρακολουθούμε τη μεταμεσονύκτια πολιτική συζήτηση στην τηλεόραση, είμαστε εκτεθειμένοι σε εκατοντάδες ή χιλιάδες εικόνες και ιδέες, όχι μόνο από την τηλεόραση, αλλά και από τους τίτλους των εφημερίδων, τα εξώφυλλα των περιοδικών, τις ταινίες, τις ιστοσελίδες, τις φωτογραφίες, τα βιντεοπαιχνίδια, τις πινακίδες. Κάποιοι, τους σημερινούς teenagers (εφήβους, στα αγγλικά) τους ονομάζουν screenagers (screen, στα αγγλικά σημαίνει οθόνη)¹⁹.

Έως πρόσφατα, λίγοι έθεταν σε αμφισβήτηση την ολοένα και αυξανόμενη κυριαρχία των μέσων στη ζωή μας. Και όσοι το έκαναν, έτειναν να εστιάζουν στο ζήτημα του περιεχομένου, για παράδειγμα το ποσοστό βίας και σεξ στην τηλεόραση και τον κινηματογράφο. Κάποιοι συνηγορούσαν υπέρ της λογοκρισίας, ενώ άλλοι απλά προέτρεπαν τις οικογένειες να κλείσουν την τηλεόραση. Η αλήθεια, όμως, είναι, πως αν και μπορεί κάποιος να κλείσει την τηλεόραση, αν δε μετακομίσει σε κάποια βουνοκορφή, δε μπορεί να δραπέτευσει από τον σύγχρονο πολιτισμό των μέσων επικοινωνίας. Τα μέσα δεν επιδρούν απλά στον πολιτισμό μας, είναι ο καθημερινός πολιτισμός μας.

Τα μέσα κατέχουν κεντρικό ρόλο στον παγκόσμιο πολιτισμό μας, γι' αυτό δεν πρόκειται ποτέ να λειτουργήσει οποιαδήποτε απόπειρα λογοκρισίας. Αντίθετα, είναι ανάγκη να αναθεωρήσουμε τον ρόλο των μέσων στη ζωή μας, αναθεώρηση που να αναγνωρίζει την αλλαγή παραδείγματος, από τον πολιτισμό της τυπογραφίας στον πολιτισμό της εικόνας που αναπτύσσεται τα τελευταία 150 χρόνια, από την ανακάλυψη της φωτογραφίας και τη δυνατότητα να "αποσπάσει" κάποιος ένα αντικείμενο ή μια ομοιότητα από συγκεκριμένο τόπο και χρόνο και αυτό να παραμένει αληθινό, ορατό και μόνιμο.²⁰

Για 500 χρόνια, εξυμνούσαμε την ικανότητα να διαβάζουμε έντυπα, ώστε να συμμετέχουμε στην κοινωνία ως ενημερωμένοι πολίτες και μορφωμένοι ενήλικοι. Σήμερα, η οικογένεια, το σχολείο και κάθε κοινωνικός θεσμός, ακόμη και η κοινωνία της ιατρικής και της υγείας, αισθάνονται συνυπεύθυνοι για την προετοιμασία των νέων ώστε να ζήσουν σ' έναν κόσμο γεμάτο από δυνατές εικόνες, λέξεις και ήχους.²¹ Δηλαδή τον «γραμματισμό στα μέσα επικοινωνίας».

Τι σημαίνει γραμματισμός στα μέσα επικοινωνίας;

Σημαίνει να έχει κάποιος την ικανότητα να εξηγήσει και να δημιουργήσει προσωπικές έννοιες από τα εκατοντάδες ή χιλιάδες λεκτικά ή οπτικά σύμβολα που προσλαμβάνει κάθε μέρα μέσα από την τηλεόραση, το ραδιόφωνο, τους υπολογιστές, τον τύπο και, φυσικά, τη διαφήμιση.

Πρόκειται για την ικανότητα κάποιου να επιλέγει, να αμφισβητεί και να εξετάζει, να έχει επίγνωση του τι συμβαίνει γύρω του, να μην είναι παθητικός, και άρα ευάλωτος.

Πρέπει να προετοιμάσουμε τους νέους
να ζήσουν σ' έναν κόσμο
γεμάτο δυνατές εικόνες, λέξεις και ήχους.»
UNESCO, 1982

Οι ερευνητές των μέσων παραδέχονται πια πως η τηλεόραση και τα MME είναι τόσο ριζωμένα στο πολιτιστικό μας περιβάλλον, που δεν θα πρέπει πλέον να αντιμετωπίζουμε την ανάγκη να υπάρχει εκπαίδευση στα μέσα ως μέτρο «προστασίας» έναντι των ανεπιθύμητων μηνυμάτων. Σκοπός μας πρέπει να είναι να βοηθήσουμε τους νέους να γίνουν ανταγωνιστικοί, κριτικοί και γραμματισμένοι σε όλα τα είδη μέσων επικοινωνίας, έτσι ώστε να ελέγχουν την ερμηνεία όσων βλέπουν και ακούν, και να μην αφήνουν

19. Rushkoff, Douglas, *Playing the Future: How Kids' Culture Can Teach Us to Thrive in an Age of Chaos*, 1996.

20. Από το έργο του Stewart Ewen, ιδιαίτερα από το *All Consuming Images: The Politics of Style in Contemporary Culture*, 1988.

21. UNESCO Διεθνές Συμπόσιο για την Εκπαίδευση του Κοινού στη Χρήση των MME, Τελική Έκθεση, Grunwald, 1982.

τον έλεγχο αυτής της ερμηνείας στα μέσα. Ο Len Masterman, συγγραφέας του βιβλίου *Teaching the Media*, το ονομάζει «κριτική αυτονομία».²²

Άλλοι ορισμοί επισημαίνουν ότι ο γραμματισμός στα μέσα δεν είναι τόσο μέρος της καθ' αυτό γνώσης, όσο είναι δεξιότητα, διαδικασία, τρόπος σκέψης, ο οποίος, εξελίσσεται συνεχώς, όπως η αναγνωστική ικανότητα. Γραμματισμός στα μέσα δε σημαίνει αποστήθιση δεδομένων ή στατιστικών για τα μέσα, αλλά διερώτηση για το τι βλέπει κάποιος, τι διαβάζει ή ακούει.²³ Η έρευνα βρίσκεται στην καρδιά του γραμματισμού στα μέσα.

Τι χρειάζεται να ξέρει κάποιος;

Τι χρειάζεται να ξέρουν τα παιδιά (και οι μεγάλοι) για τα μέσα επικοινωνίας; Εκπαιδευτές στα μέσα έχουν καταλήξει σε πέντε στοιχεία που θα έπρεπε ο καθένας μας να γνωρίζει σχετικά με τα μηνύματα των μέσων, είτε προσφέρονται «πακέτο» σε ένα τηλεοπτικό πρόγραμμα, είτε σε ένα παιχνίδι για τον υπολογιστή, σε ένα μουσικό βίντεο, περιοδικό, κινηματογραφική ταινία.²⁴

1. Όλα τα μηνύματα των μέσων είναι «κατασκευασμένα»

Είτε παρακολουθούμε τις βραδινές ειδήσεις, είτε περνάμε δίπλα από μια πινακίδα στον δρόμο, το μήνυμα που φτάνει σ' εμάς γράφτηκε από κάποιον (ή από διάφορους), οι φωτογραφίες τραβήχτηκαν από κάποιους, και κάποιος δημιουργικός σχεδιαστής το συνέθεσε. Δεν πρόκειται, όμως, για μια φυσική διαδικασία. Ο,τιδήποτε «κατασκευάζεται» από κάποιους λίγους ανθρώπους, γίνεται «έτσι όπως είναι» για εμάς τους υπόλοιπους. Ως αποδέκτες, όμως, δεν βλέπουμε και δεν ακούμε τις λέξεις, τις φωτογραφίες και τις διευθετήσεις που απορρίφθηκαν. Βλέπουμε, ακούμε και διαβάζουμε μόνο όσα έγιναν αποδεκτά.

Βοηθώντας τους ανθρώπους να κατανοήσουν τον τρόπο με τον οποίο συντίθενται τα μηνύματα και τι απορρίπτεται, αλλά και πώς τα μέσα διαπλάθουν αυτά που γνωρίζουμε και κατανοούμε για τον κόσμο όπου ζούμε, τούς βοηθάμε να διαβούν τη ζωή μέσα στην παγκόσμια τεχνολογική κοινωνία με ουσιαστικό τρόπο.

2. Τα μηνύματα των μέσων κατασκευάζονται με τη χρήση δημιουργικής γλώσσας που έχει τους δικούς της κανόνες

Κάθε μέσον επικοινωνίας, έχει τη δική του δημιουργική γλώσσα. Στις εφημερίδες, τα πρωτοσέλιδα μεταφέρουν το μήνυμα. Στα τηλεπαιχνίδια, οι κοντινές λήψεις κάνουν τα πρόσωπα πιο οικεία. Στις ταινίες τρόμου, η μουσική υπηρετεί τον φόβο. Μαθαίνοντας τη γραμματική, το συντακτικό και την ορολογία της γλώσσας των μέσων, αυξάνεται η εκτίμηση και η απόλαυση των εμπειριών που μας προσφέρουν, αλλά παράλληλα γινόμαστε λιγότερο επιρρεπείς στη χειραγώγηση. Ο καλύτερος τρόπος για να κατανοήσουμε πώς λειτουργούν μέσα είναι να κάνουμε το ίδιο –να δημιουργήσουμε το δικό μας, προσωπικό βίντεο, να φτιάξουμε μια ιστοσελίδα για την παρέα μας, να σχεδιάσουμε και να πραγματοποιήσουμε μια καμπάνια για τους κινδύνους του καπνίσματος.

3. Διαφορετικοί άνθρωποι ερμηνεύουν διαφορετικά τα ίδια μηνύματα των μέσων επικοινωνίας

Άνθρωποι διαφορετικής ηλικίας, διαφορετικής ανατροφής και μόρφωσης δεν έχουν την ίδια εμπειρία όταν βλέπουν την ίδια ταινία ή ακούνε το ίδιο τραγούδι στο ραδιόφωνο. Ακόμα και γονείς με τα παιδιά τους, δεν βλέπουν το ίδιο πράγμα όταν παρακολουθούν το ίδιο τηλεοπτικό πρόγραμμα. Δεν είναι αλήθεια ότι οι τηλεθεατές είναι απλά παθητικές "γλάστρες του καναπέ." Μπορεί να μην το συνειδητοποιούμε, αλλά ο καθένας μας, ακόμη και τα νήπια, προσπαθούμε διαρκώς να νοηματοδοτήσουμε το τι βλέπουμε, ακούμε ή διαβάζουμε. Όσο περισσότερες ερωτήσεις κάνουμε σχετικά με τις εμπειρίες που αποκτούμε στο περιβάλλον μας, τόσο πιο έτοιμοι θα είμαστε στο να δεχτούμε ή να απορρίψουμε μηνύματα. Η έρευνα δείχνουν ότι με την πάροδο του χρόνου, τα παιδιά κάθε ηλικίας έχουν τη δυνατότητα να αποκτήσουν

22. Masterman, Len, *Teaching the Media*, 1989, κεφάλαιο 2.

23. Περιοδικό *Media&Values*, *εναρκτήριο άρθρο* (το περιοδικό κυκλοφόρησε το 1977-93 από το Center for Media Literacy).

24. Προσαρμογή από εγχειρίδια εκπαίδευσης στα μέσα για την Αγγλία και τον Καναδά, που κυκλοφόρησαν αρχικά στις ΗΠΑ με τίτλο "Five Important Ideas to Teach Your Kids about TV," Jay Davis *Media&Values* #52/53; Φθινόπωρο, 1990.

δεξιότητες ανάλογες με την ηλικία τους, που τους παρέχουν νέους τρόπους για να μπορούν να «διαβάσουν» τον πολιτισμό των μέσων της εποχής τους.²⁵

4. Τα μέσα επικοινωνίας είναι πρωτίστως επιχειρήσεις με κίνητρο το κέρδος

Οι εφημερίδες στήνουν τις σελίδες τους αρχικά με τις διαφημίσεις. Ο χώρος που απομένει, αφιερώνεται στις ειδήσεις. Παρομοίως, όλοι γνωρίζουμε ότι οι διαφημίσεις είναι μέρος του πακέτου των περισσότερων τηλεοπτικών προγραμμάτων. Οι περισσότεροι άνθρωποι, ωστόσο, αγνοούν ότι αυτό που στην πραγματικότητα πουλάει η τηλεόραση δεν είναι μόνο τα προϊόντα που διαφημίζει στους τηλεθεατές της, αλλά και τους τηλεθεατές της στους διαφημιστές.

Ο πραγματικός σκοπός των προγραμμάτων που παρακολουθούμε στην εμπορική τηλεόραση, είτε είναι ειδήσεις, είτε ψυχαγωγικά προγράμματα, δεν είναι μόνο να μας ψυχαγωγήσει, αλλά να δημιουργήσει ένα κοινό (και να το προδιαθέσει ανάλογα), ούτως ώστε το κανάλι ή ο τοπικός σταθμός να πουλήσει χρόνο στους χορηγούς για να διαφημίσουν τα προϊόντα τους στις διαφημίσεις. Κάθε λεπτό έχει την αξία του. Οι χορηγοί πληρώνουν την ώρα, ανάλογα με τον αριθμό των ανθρώπων που ο σταθμός προβλέπει ότι θα παρακολουθεί. Παράλληλα, οι χορηγοί απευθύνουν το διαφημιστικό τους μήνυμα σε συγκεκριμένο κοινό, για παράδειγμα γυναίκες 20-35 ετών που ξοδεύουν χρήματα για τα προϊόντα που διαφημίζονται, ή παιδιά 2-7 ετών που επηρεάζουν τις αγοραστικές συνήθειες των γονέων τους.

Ίσως τα πράγματα δεν γίνονται με τον τρόπο που θα θέλαμε, στην πραγματικότητα όμως, τα περισσότερα μέσα μάς προσφέρονται, όπως αναφέρει ο ερευνητής George Gebner, από ιδιωτικές πολυεθνικές εταιρίες που έχουν κάτι να πουλήσουν και όχι από την οικογένεια, την εκκλησία, το σχολείο ή τη χώρα μας, που έχει κάτι να πει.²⁶

5. Τα μέσα έχουν ενσωματώσει αξίες και απόψεις

Τα μέσα, επειδή κατασκευάζονται, εμπεριέχουν ένα υπόρρητο μήνυμα για το ποιος και τι έχει σημασία, τουλάχιστον για εκείνον ή εκείνους που δημιουργούν την κατασκευή. Τα μέσα, επιπρόσθετα, διηγούνται ιστορίες (ακόμα και οι διαφημίσεις λένε μια μικρή και απλή ιστορία), και οι ιστορίες απαιτούν χαρακτήρες, σκηνικά και πλοκή που έχει αρχή, μέση και τέλος. Η επιλογή των χαρακτήρων, της ηλικίας, του φύλου ή της φυλής, αναμειγμένη με το lifestyle, τις στάσεις και τις συμπεριφορές που παρουσιάζονται, η επιλογή του σκηνικού (πόλη ή ύπαιθρος; - πλούσιο ή φτωχό;) και οι δράσεις και αντιδράσεις στην πλοκή, είναι κάποιοι από τους τρόπους με τους οποίους κάποιες αξίες «ενσωματώνονται» σε ένα τηλεοπτικό πρόγραμμα, ταινία ή διαφήμιση.

Είναι απαραίτητο να μάθουμε να «διαβάζουμε» όλα τα είδη των μηνυμάτων των μέσων, ώστε να ανακαλύπτουμε τις οπτικές που ενσωματώνουν. Μόνο τότε έχουμε τη δυνατότητα να κρίνουμε αν θα δεχθούμε ή θα απορρίψουμε τα μηνύματα, στην καθημερινή διαδρομή μας μέσα στο μιντιακό μας περιβάλλον.

Πέντε βασικά ερωτήματα που τίθενται για τα μηνύματα των μέσων

Τι να ρωτήσουμε;

Από τα παραπάνω προκύπτει μια σειρά από πέντε βασικά ερωτήματα²⁷ που ισχύουν για κάθε μήνυμα των μέσων. Ας σημειωθεί πως για το καθένα μπορούν να προκύψουν πολλά επίπεδα βαθύτερων ερωτημάτων:

1. Ποιος δημιούργησε το μήνυμα και για ποιον λόγο το στέλνει;
2. Τι τεχνικές χρησιμοποιούνται για να προσελκύσουν την προσοχή μου;

25. Hobbs, Renee, *Tuning in to Media: Literacy for the Information Age*, 1995, βίντεο του Center for Media Literacy.

26. Gebner, George, "Television Violence and the Art of Asking the Wrong Question," στο *The World & I: A Chronicle of our Changing Era*, Ιούλιος, 1994.

27. Η διατύπωση των ερωτημάτων οφείλεται στην διδακτική και επιμορφωτική εμπειρία της Renée Hobbs.

3. Ποια lifestyle, αξίες και οπτικές παρουσιάζονται στο μήνυμα;
4. Πόσο διαφορετικά θα κατανοήσουν το μήνυμα διαφορετικοί άνθρωποι από μένα;
5. Τι παραλείπεται από αυτό το μήνυμα;

Συνήθως, η διαδικασία των ερωτήσεων εφαρμόζεται στο «κείμενο» ενός συγκεκριμένου μέσου – δηλαδή σε μια αναγνωρίσιμη παραγωγή ή έκδοση, ή σε τμήμα της: ένα επεισόδιο τηλεοπτικής σειράς, μια διαφήμιση προϊόντος, ένα άρθρο περιοδικού, μια ταμπέλα προϊόντος, φωτογραφίες και άρθρα για μια ληστεία τράπεζας στο πρωτοσέλιδο εφημερίδας, μια εκπομπή για ένα αθλητικό γεγονός, κ.λπ.

Βασικός προβληματισμός

Για να είναι κάποιος λειτουργικός ενήλικος σε μια κοινωνία όπου τα μέσα έχουν πρωταρχικό ρόλο, είναι ανάγκη να μπορεί να διακρίνει ανάμεσα στις διαφορετικές μορφές των μέσων, να γνωρίζει πώς να θέτει βασικά ερωτήματα και έννοιες, σαν κι αυτές που εκτέθηκαν παραπάνω. Αν και οι περισσότεροι ενήλικες σήμερα έχουν μάθει στα μαθήματα λογοτεχνίας να διακρίνουν ένα ποίημα από ένα δοκίμιο, είναι εντυπωσιακό πόσο λίγοι καταλαβαίνουν τη διαφορά ανάμεσα σε μια καθημερινή εφημερίδα και ένα διαφημιστικό φυλλάδιο κάποιου σούπερ-μάρκετ. Καθώς ολοένα και περισσότερο οι πληροφορίες για τα εθνικά ή τα παγκόσμια γεγονότα φθάνουν στο κοινό στη στιγμή, μέσω της τηλεόρασης ή του διαδικτύου, είναι απαραίτητο να γνωρίζει ο καθένας τον τρόπο να επαληθεύει ο ίδιος τις πληροφορίες, να ελέγχει τις πηγές, να συγκρίνει και να αντιπαραβάλλει διαφορετικές εκδοχές της ίδιας πληροφορίας, ώστε να ανιχνεύει προκαταλήψεις ή πολιτικές σκοπιμότητες.

Τρία βήματα προς την επιτυχία: στοιχεία που κάνουν αποτελεσματικό ένα πρόγραμμα γραμματισμού στα μέσα επικοινωνίας

Ο «γραμματισμός στα μέσα επικοινωνίας» είναι όρος που ενσωματώνει τρεις αλληλένδετες προσεγγίσεις οι οποίες στοχεύουν στην μόρφωση και την καλλιέργεια των πολιτών κάθε ηλικίας για τα μέσα:

Η *πρώτη προσέγγιση* περιλαμβάνει την αντίληψη της ανάγκης να μπορεί κάποιος να υπολογίζει ή να διαχειρίζεται τη μιντιακή «όρεξη» του, πράγμα που βοηθάει τα παιδιά και τις οικογένειές τους να κάνουν υγιείς επιλογές και να διαχειρίζονται τη διάρκεια του χρόνου που ξοδεύουν στην τηλεόραση, τα βίντεο, τα ηλεκτρονικά παιχνίδια, τις ταινίες και τα διάφορα έντυπα μέσα.

Η *δεύτερη προσέγγιση* περιλαμβάνει τη διδασκαλία διάφορων δεξιοτήτων κριτικής θέασης – μαθαίνοντας να αναλύει και να αμφισβητεί αυτά που βλέπει στην οθόνη, πώς κατασκευάζονται και τι δε λέγεται, ή δεν έχει επιλεγεί. Οι αντίστοιχες δεξιότητες κριτικής θέασης μαθαίνονται καλύτερα με μεθόδους και δραστηριότητες διερευνητικής μάθησης ή με τη δημιουργία και παραγωγή μιντιακών μηνυμάτων από τους ίδιους.

Η *τρίτη προσέγγιση*, δηλαδή, η κοινωνική, πολιτική και οικονομική ανάλυση- προχωρεί πέρα από την οθόνη (από την οποία προσλαμβάνουμε τα μηνύματα) και ερευνά βαθύτερα ζητήματα, όπως: ποιος παράγει και για ποιους λόγους τα μέσα που φτάνουν σ' εμάς, ποιες είναι οι επιπτώσεις των μέσων στον πολιτισμό μας και πώς προσεγγίζουμε ζητήματα, όπως η έκφραση βίας στα μέσα, τα φυλετικά στερεότυπα ή ο καταναλωτισμός.

Ενήλικοι και νέοι, συζητούν και εργάζονται ερευνητικά, για να ανιχνεύσουν πώς καθένας μας (και όλοι μαζί στην κοινωνία) προσλαμβάνουμε και βγάζουμε νόημα από τις εμπειρίες μας με τα μέσα επικοινωνίας, και πώς τα μέσα οδηγούν την καταναλωτική μας οικονομία. Η προσέγγιση αυτή μπορεί να προετοιμάσει το έδαφος για διάφορες προσπάθειες υπεράσπισης των μέσων να αμφισβητήσουν ή να δικαιολογήσουν τη δημόσια πολιτική ή εταιρικές πρακτικές.

Αν και η τηλεόραση και τα ηλεκτρονικά μέσα φαίνονται προς το παρόν ως ο πιο επιτακτικός λόγος προώθησης της εκπαίδευσης στα μέσα στη σύγχρονη κοινωνία, οι αρχές και οι πρακτικές του γραμματισμού στα μέσα είναι εφαρμόσιμες σε όλα τα μέσα, από την τηλεόραση μέχρι τα μπλουζάκια, και από τις πινακίδες στον δρόμο μέχρι το διαδίκτυο.

Αποσπάσματα κειμένου

©2003 Center for Media Literacy

www.medialit.org/

Για περισσότερα πρότυπα εκπαίδευσης στα μέσα, βλ. www.media-awareness.ca/